

Sociálno-pedagogické aspekty problematiky odchodu detí z profesionálnej rodiny

Bc. Daniela Rožteková

Diplomová práca
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Daniela Rožteková**
Osobní číslo: **H130021**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Sociálně-pedagogické aspekty problematiky odchodu dětí z profesionální rodiny**

Zásady pro vypracování:

Spracovanie rešerše a štúdium odbornej literatúry.
Vymedzenie pojmov a teoretických východísk vzťahujúcich s k sociálno-pedagogickým aspektom problematiky odchodu detí z profesionálnej rodiny.
Operacionalizácia pojmov.
Príprava metodiky výskumnej časti.
Realizácia kvantitatívneho výskumu formou štandardizovaného dotazníka.
Spracovanie a vyhodnotenie získaných dát, vrátane ich interpretácie a diskusie.
Prezentácia výsledkov výskumu, zhrnutie a odporúčenie pre prax.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ARCHLEROVÁ, Caroline. Dítě v náhradní rodině. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-578-4.

BAKOŠOVÁ, Zlatica. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. Bratislava: Public promotion, 2008. ISBN 978-80-87182-15-4.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

BOHOVICOVÁ, Milada. et al. Profesionálny rodič, alebo guľatá kocka. Bratislava. Občianske združenie Návrat, o.z., 2000. ISBN 80-967908-1-1.

ŠKOVIERA, Albin. Dilemata náhradní výchovy. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. et Mgr. Iveta Gallová, Ph.D.**

Datum zadání diplomové práce: **7. ledna 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **17. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 7. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 21. 3. 2015

..... *Poselora Tomáš*

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Diplomační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném smírným předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý zt míře ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školských nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školské dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školské dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školského díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vádného dávnodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybného projevu jeho vůle z soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, máte autor školského díla své dílo užít) či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školského díla z výjětka jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výjětka dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školského díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práca sa venuje špecifickým problémom profesionálnych rodičov. Práca sa skladá z teoretickej a praktickej časti. Teoretická časť práce sa venuje vymedzeniu náhradnej starostlivosti z hľadiska legislatívy Slovenskej republiky. Priblížime proces prechodu detí z profesionálnej rodiny do inej formy náhradnej rodinnej starostlivosti, pestúnstva prípadne adopcie.

Praktickú časť sme spracovali formou dotazníkov, kde sme využili kvantitatívnu metódu výskumu, ale zároveň predkladáme aj niektoré prípadové štúdie. Cieľom diplomovej práce bolo analyzovať sociálno-pedagogické aspekty problematiky odchodu detí z profesionálnej rodiny.

Kľúčové slová: profesionálny rodič, profesionálna náhradná rodina, dieťa, náhradná rodinná starostlivosť, sanácia rodiny, detský domov

---

ABSTRACT

This thesis addresses the specific problems of professional parents. It consists of theoretical and practical part. The theoretical part is devoted to the definition of foster care with regard to the Slovak legislation. We illustrate the process of transition of children from foster families to other forms of foster care, foster care or adoption.

The practical part was prepared by means of questionnaires, where we used quantitative method of research, but also we present some case studies. The aim of the thesis was to analyze the socio-pedagogical aspects of the secession of children from professional families.

Keywords: foster, parent, professional foster family, child, Foster Care, recovery of the family, children's home

---

Ďakujem pani Mgr. et. Mgr. Ivete Gallovej, PhD. za odborné vedenie diplomovej práce, cenné rady a predovšetkým trpezlivosť, ktorú mi poskytla pri spracovaní mojej diplomovej práce. Ďalej ďakujem profesionálnym rodičom za ochotu, pomoc a čas pri realizácii výskumu.

Podakovanie patrí aj mojej rodine za trpezlivosť a podporu po celú dobu môjho štúdia.

OBSAH

ABSTRAKT	6
ABSTRACT	7
OBSAH	9
ÚVOD	11
1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ	14
2 NÁHRADNÁ STAROSTLIVOST	16
2.1 NÁHRADNÁ OSOBNÁ STAROSTLIVOST	17
2.2 ADOPCIA	18
2.3 PESTÚNSKA STAROSTLIVOST	18
3 ÚSTAVNÁ STAROSTLIVOST	20
3.1 PROFESIONÁLNA NÁHRADNÁ RODINA	20
3.1.1 PRIJATIE DIEŤAŤA DO PROFESIONÁLNEJ RODINY	23
4 ODCHOD DIEŤAŤA Z PROFESIONÁLNEJ RODINY	26
4.1 ODCHOD DIEŤAŤA Z PROFESIONÁLNEJ RODINY DO INŠTITÚCII	27
4.1.1 NÁVRAT DIEŤAŤA Z PROFESIONÁLNEJ RODINY DO BIOLOGICKEJ RODINY	32
4.1.2 NÁVRAT DO RODINY:	34
4.1.3 ODCHOD DIEŤAŤA Z PROFESIONÁLNEJ RODINY DO INEJ FORMY NÁHRADNEJ STAROSTLIVOSTI	34
5 METODOLÓGIA VÝSKUMU	38
5.1 CIEĽ VÝSKUMU A HYPOTÉZY	38
5.2 DRUH VÝSKUMU	39
5.2.1 VÝSKUMNÁ VZORKA.....	39
5.2.2 PRIEBEH VÝSKUMU	39
6 PREZENTÁCIA VÝSLEDKOV	40
6.1 INTERPRETÁCIA VÝSKUMNÝCH OTÁZOK BEZ GRAFICKÉHO ZNÁZORNENIA	61
6.2 ZÁVER VÝSKUMU	67
6.3 ODPORÚČANIA PRE PRAX	69
7 ZÁVER	70
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	73
ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK	77
ZOZNAM GRAFOV	78
ZOZNAM TABULIEK	80

ZOZNAM PRÍLOH.....	82
PRÍLOHA P I: DOTAZNÍK.....	83

ÚVOD

Súčasný vývoj spoločnosti sa vyznačuje vysokou dynamikou vývoja a zmien. Na sociálnej postavení človeka sa vo veľkej miere podieľa prostredie v ktorom sa nachádza, v prvom sú to podmienky rodiny napr. postavenie v ekonomickom systéme, od ich pracovných podmienok atď. Sociálne prostredie rodiny vo veľkej miere ovplyvňuje dieťa a od toho sa odvíja na akú životnú dráhu sa dieťa, mladý človek vydá. Čím ďalej, tým častejšie sa stretávame u detí a mládeže s rôznymi prejavmi vzdoru, agresie, prejavmi drzosti, neochoty, vydierania, klamania, seba-poškodzovania, ktoré bránia vo vzájomnej pomoci, tolerancii a spolupráci k rovesníkom a dospelým ľuďom. Ešte výraznejšie vidíme takéto správanie u detí, ktoré prišli do profesionálnych rodín.

Profesionálna rodina je taká rodina, ktorá prijíma do svojej starostlivosti dieťa, ktoré má súdom nariadenú ústavnú starostlivosť. Je to forma krátkodobej náhradnej rodinnej starostlivosti, aj keď legislatívne je to náhradná inštitucionálna starostlivosť, vykonávaná v rodinnom prostredí, až po dobu, kým sa dieťaťu nenájde nová náhradná rodina. Do profesionálnych rodín prichádzajú deti s poruchami správania, sociálne, mravne a emocionálne narušené. Deti prichádzajú z neúplných rodín, zo sociálne nezvýhodneného prostredia a z mnohopočetných rodín. Práca sa takýmito deťmi je veľmi náročná, nie vždy sa darí zmierňovať rôzne prejavy správania.

Pobyt dieťaťa je v rodine spojený s dvoma náročnými fázami nielen pre dieťa, ale aj pre profesionálneho rodiča, ako aj pre všetkých členov rodiny. Prvá fáza je príchod a adaptácia dieťaťa v rodine, druhá fáza je príprava na odchod a odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny.

Jedným z hlavných dôvodov pri výbere témy mojej diplomovej práce, bolo to, že vykonávam prácu profesionálneho rodiča a zažila som obe spomínané fázy. Prijatie dieťaťa do rodiny a jeho adaptácia v nej nebývajú vždy jednoduché. Je to väčšinou náročný proces, ale nie je taký náročný ako odchod dieťaťa.

Cieľom našej diplomovej práce bolo analyzovať sociálno-pedagogické aspekty problematiky odchodu detí z profesionálnej rodiny.

Teoretická časť diplomovej práce sa venuje vymedzeniu náhradnej starostlivosti z hľadiska legislatívy Slovenskej republiky. Snažíme sa priblížiť proces prechodu detí

---

z profesionálnej rodiny do inej formy náhradnej rodinnej starostlivosti, pestúnstva prípadne adopcie. V optimálnom prípade, návrat detí do biologickej rodiny. V tejto časti venujeme veľký priestor profesionálnym rodičom, vymedzeniu náhradnej rodinnej starostlivosti, právam a povinnostiam profesionálnym rodičom ale priblížime povinnosti pestúnov. Priestor venujeme aj odchodu detí z profesionálnej rodiny, kde sme sa snažili načrtnúť aj príklady priamo z profesionálnych rodín, pokúsime sa popísať problematiku odchodov detí s ktorou sa bežne musia pri odchode detí vyrovnat'.

V empirickej časti sa venujeme výskumu. Výskumom sme sa snažili zistiť, ako sú profesionálni rodičia spokojní s prípravou na svoje budúce povolanie, ako prežíva dieťa odchod z profesionálnej rodiny, ako sa s odchodom dieťaťa vyrovnáva profesionálny rodič. Zaujímalo nás, či je potrebné pripraviť celú rodinu na odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny a kedy je vhodná doba prijať nové dieťa do profesionálnej rodiny. Potrebné údaje sme získali metódou dotazníka. Využili sme kvantitatívnu metódu výskumu, ale zároveň predkladáme aj niektoré prípadové štúdie. Následne na to sme ich spracovali matematicko-štatistickou metódou. Získané výsledky sme znázornili v grafoch a tabuľkách.

I. TEORETICKÁ ČASŤ

---

1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Začiatok diplomovej práce je zameraný na literatúru, ktorá sa venuje problematike detí z detských domovov, profesionálnym rodičom a ďalšiemu vzdelávaniu v zručnostiach profesionálneho rodiča, z ktorých zdrojov bolo čerpané. V prvej kapitole sú vymedzené teoretické východiská vzťahujúcich sa k tejto téme.

Použitá slovenská literatúra

Jedným z najznámejších autorov venujúcich sa problematike náhradnej výchovy je **doc. Ph.Dr. Albín Škoviera, PhD.** Vo svojich publikáciách vychádzal zo svojej praxe liečebného pedagóga, vychovávateľa a v neposlednej rade riaditeľa zameraného na náhradnú výchovu. Je vysokoškolský profesor, známy je aj ako psychoterapeut, poskytuje supervíznu pomoc pre pracovníkov detských domovov a prevýchovných zariadeniach, vedie detské aj rodičovské terapeutické komunity. Osobitne sa venuje náhradnej inštitucionálnej a náhradnej rodinnej výchove aj v knihe *Dilemata náhradní výchovy*. Autor sa zaoberá otázkou výchovy v náhradnej rodinnej výchove, ako aj v inštitúciách. Porovnáva výchovu kolektívnu a náhradnú výchovu v rodinách. V prvom rade vychádza zo svojej praxe, kde používa argumenty z oboch strán. Kniha je popretkávaná reálnymi prípadmi konkrétnych detí a ich vychovávateľov. Podľa Škovieru: „významnými faktormi sú, viera v boha, vzdelávanie sa v oblasti náhradnej výchovy, vnútorná motivácia, rozširovanie si odborných poznatkov z oblasti vývojovej psychológie, výchovy a psychopatológie.“

Medzi ďalšie významné autorky, ktoré sa zaoberajú problematikou náhradnej starostlivosti patrí **doc. PhDr. Zlatica Bakošová, CSc.** Je vysokoškolská profesorka, známa svojou publikačnou činnosťou. Osobitne sa venuje sociálnemu pedagogovi. Veľký priestor tejto problematike venuje aj v knihe *Sociálna Pedagogika ako životná pomoc*. Autorka sa zaoberá sa aj náhradnou rodinnou starostlivosťou a inštitucionálnou výchovou. Zaujímavý pohľad autorka poskytuje na historický prierez tradičnej formy starostlivosti o opustené deti a ich následnú výchovu. Poukazuje na nové možnosti v starostlivosti a výchove opustených detí. Kniha je veľmi dobre doplnená prípadovými štúdiami, ktoré autorka uvádza zo svojej praxe. Táto publikácia je veľkým prínosom ako učebnica pre vychovávateľov, ale aj pre budúcich sociálnych pedagógov študujúcich na vysokých školách, no rovnako dobre poslúži ostatnej verejnosti na priblíženie problematiky pomoci deťom a ich rodinám.

Použitá zahraničná literatúra

Medzi významných zahraničných autorov používaných v tejto práci je **Prof. PhDr. Zdeněk Matějček, CSc.** Bol svetovo uznávaný detský psychológ, ktorý sa venoval štúdiu podmienok vývoja detí v detských domovoch. V publikácii *Po dobrém, nebo po zlém*, sa zamýšľal nad otázkami, ako a kedy odmeňovať a trestať. Je naozaj odmena odmenou a trestom? Uvádza tri vrstvy odmien a trestov. Najnižšou je telesná vrstva, druhá vrstva je duševná, alebo psychologická; odmena a aj trest bolí, alebo hladí citovo. Za najvyššiu vrstvu považuje duchovnú, sem radí porozumenie, lásku, odpustenie, vďačnosť. Tak ako každé dieťa je individuálne, tak aj tresty a odmeny neúčinkujú rovnako na všetky deti. Autor poukazuje na to, že tresty patria do života detí, pretože si tým uvedomia, kde sú ich hranice. Keby nebolo trestov, tak by naše deti boli v podstate nevychované, takže určuje limity pre dieťa.

Medzi zahraničnými autormi je známy aj Kevin Browne professor of Forensic of Psychology and Child Health, Institute of Work, Health & Organisations, University of Nottingham, UK. „Save the Children a Better Care Network poveril profesora Kevin Browne vykonať štúdiu o rizikách poškodenia malých detí bez adekvátnej starostlivosti, na základe vývoja detí zo svojej odbornej praxe. Dokumenty obsahovali údaje o opustených deťoch, podporu starostlivosti o deti mimo biologických rodín, vytvorenie noriem pre všetky formy náhradnej starostlivosti, eliminovanie umiestňovania detí mimo biologické rodiny, posilnenie rodinných vzťahov v rodinách. Dokumenty profesor Kevin Browne predniesol, na seminári, kde tieto výsledky zistení poskytol odbornej aj laickej verejnosti.“(vlastný preklad autorky práce)

---

2 NÁHRADNÁ STAROSTLIVOST'

Respektovat dítě znamená respektovat rodiče

s jejich osobní i rodinnou historií.

I. Hyblerová-Šimková

Zákon o rodine 36/2005 § 44 náhradnú starostlivosť definuje ako „viacero osobitne usporiadaných, na seba nadväzujúcich a vzájomne sa podmieňujúcich dočasných opatrení, ktoré nahrádzajú osobnú starostlivosť rodičov o maloleté dieťa v prípadoch, ak ju rodičia nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť“ a zároveň vymedzuje náhradnú starostlivosť ako:

- náhradná osobná starostlivosť (zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča),
- pestúnska starostlivosť,
- ústavná starostlivosť, ktorej súčasťou je profesionálna rodina.

Do náhradnej rodinnej starostlivosti podľa zákona 36/2005 § 44 patrí:

- náhradná osobná starostlivosť,
- adopcia,
- pestúnska starostlivosť,
- profesionálna rodina.

Ako najčastejší dôvod odobratia detí z rodín a nariadenie náhradnej výchovnej starostlivosti býva: fyzické týranie, sexuálne týranie a zneužívanie, psychologické (mentálne) týranie, emocionálne týranie, úmyselné alebo neúmyselné zanedbávanie. Rizikovou skupinou sú matky, ktoré sa živia prostitúciou, sociálne slabé rodiny so zlou finančnou situáciou, nezamestnanosť oboch rodičov, nízka vzdelanosť rodičov (Matějček, 1999, s. 53).

A. Škoviera (2002) zastáva názor, že k náhradnej výchove a to najmä k tej inštitucionálnej, by sa malo postupovať až ako ku krajnému riešeniu. Deti, ktoré sa dostanú do systému náhradnej starostlivosti, sú už v momente zaradenia handicapované na biologickej úrovni v súvislosti s deťmi rovnakého veku. Nejde iba o genetický základ, ale aj prostredie, vplyvom, ktorému je dieťa vystavené.

Deti, zaradené do náhradnej výchovy, nesú znaky narušenosti osobnosti, majú zvýšenú afektivitu, chýbajúce alebo narušené emocionálne prežívanie, nízke alebo chýbajúce ambície, absencia vyšších hodnôt, oslabenú vôľu a mnohé ďalšie (Škoviera, 2007). Pocit bezpečia, istoty a lásky pre dieťa je nevyhnutnou súčasťou pre zdravý emocionálny rozvoj. Absencia týchto pocitov prináša strach, frustráciu, smútok, bezmocnosť a mnohé iné, ktoré majú deformujúci vplyv na štruktúru osobnosti, na emocionalitu dieťaťa. U detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou prebieha výchovný proces, alebo teda starostlivosť o dieťa - z pohľadu dieťaťa nepredvídateľne. Je to tak hlavne preto, že sa striedajú vychovávatelia, ktorých rytmus striedania je pre dieťa náhodný, rovnako ako prístup každého vychovávateľa je iný, fungovanie skupiny je rôznorodé. Aj toto je jeden z dôvodov, prečo ak sa dostanú deti do rodiny, správajú sa často náhodne a chaoticky, akoby v rozpore so sebou samými. Pokiaľ takto „nastavené“ dieťa príde do náhradnej rodiny, môže sa stať, že rodina toto dieťa po kratšom, či dlhšom čase vráti a dieťa sa vráti späť do detského domova, alebo prechádza do ďalšej rodiny. Tieto prechody zhoršujú emocionálny základ dieťaťa a práca s dieťaťom sa stáva čoraz zložitejšia (Pothe, 2008, s. 36).

2.1 Náhradná osobná starostlivosť

Náhradná starostlivosť je: „forma starostlivosti o deti, ktoré nemôžu žiť vo vlastnej rodine z rôznych príčin. Má niekoľko foriem, môže byť realizovaná ako náhradná rodinná starostlivosť, alebo ako ústavná starostlivosť“ (Roháček, 2005, s. 3).

Jedným z hlavných dôvodov nariadenej náhradnej výchovnej starostlivosti detí je situácia, keď zlyhali základné funkcie rodiny, ale aj ak rodičia nevládajú výchovu svojich detí. Podľa A. Škovieru (2007) veľmi všeobecne možno hovoriť o deťoch umiestnených v náhradnej starostlivosti a to:

- rodičia sa nemôžu starať o dieťa,
- rodičia sa nechcú starať o dieťa,
- rodičia sa nevedia starať o dieťa.

„Náhradní rodinná péče sleduje primárně zájem a blaho dítěte. Jejím úkolem je umožnění dítěti, které nemůže vyrůstat ve své biologické rodině, aby se dostalo do takového prostředí, které se co nejvíce blíží přirozenému prostředí rodiny a kde je mu poskytová-

na individuální péče. Z toho plyne závěr, že tento typ péče o dítě by měl mít přednost před výchovou ústavní“ (Smutková, 2007, s. 47).

2.2 Adopcia

Osvojiteľmi sa môže stať jednotlivec, manželia, ktorí sú zapísaní v zozname čakaťov na adopciu. O adopcii rozhoduje súd, na základe návrhu žiadateľov o adopciu.

Podľa zákona o rodine č. 305/2005 Z. z., osvojiteľom sa môže stať osoba ktorá:

- má spôsobilosť na právne úkony,
- osobnostné, zdravotné predpoklady,
- je zapísaná do zoznamu žiadateľov o osvojenie,
- spôsobom svojho života a života osôb, ktoré s ňou žijú v domácnosti, zaručuje, že osvojenie bude v záujme maloletého dieťaťa.

Adoptívni rodičia sú zapísaní v rodnom liste dieťaťa, a dieťa získava priezvisko adoptívnych rodičov. K dieťaťu rodičia nadobúdajú rovnaké práva a povinnosti, ako by boli jeho biologickými rodičmi.

2.3 Pestúnska starostlivosť

Pestúnska starostlivosť vzniká rozhodnutím súdu, je osobitnou formou starostlivosti o dieťa, ktorá je finančne podporovaná štátom. Ak sa rodičia nemôžu, alebo nedokážu postarať o svoje dieťa, môže súd rozhodnúť o zverení do pestúnskej starostlivosti, osobe, alebo rodine, ktorá má záujem sa stať pestúnom a spĺňa dané predpoklady.

Podľa zákona č. 36/2005 Z. z o rodine, pestúnom sa môže stať len:

- fyzická osoba s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky,
- fyzická osoby, ktorá má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu,
- fyzická osoba, ktorá má osobné predpoklady, zdravotné, morálne, osobnostné,
- fyzická osoba, ktorá je zapísaná do zoznamu žiadateľov o pestúnsku starostlivosť podľa osobitného predpisu (zákon č. 305/2005 Z. z o sociálno-právnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých predpisov),

-
- fyzická osoba, ktorá spôsobom svojho života a osôb, ktoré s ňou žijú v domácnosti, zaručuje, že bude pestúnsku starostlivosť vykonávať v záujme maloletého dieťaťa.

Pestún zastupuje dieťa v bežných veciach, je povinný vykonávať starostlivosť o dieťa v rovnakom rozsahu, ako vykonávajú rodičia. Rodičia dieťaťa majú právo stretávať sa so svojím dieťaťom tak, ako určí súd.

Ako uvádza Marcinová (2007, s. 53) medzi hlavné povinnosti a práva pestúna patrí:

- „vykonávanie osobnej starostlivosti o dieťa v rovnakom rozsahu, v akom ju vykonávajú rodičia,
- zastupovanie dieťaťa a spravovanie jeho majetku – iba v bežných veciach,
- pri nesúlade záujmov zákonného zástupcu, môže súlad preskúmať súd.“

Napriek tomu, že dieťa prešlo do pestúnskej starostlivosti, jeho biologický rodičia, majú naďalej právo s maloletým dieťaťom sa stretávať. V prípade, že sa nedohodnú s pestúnom na kontakte s dieťaťom, o ďalších možných postupoch rozhoduje súd. Napriek tomu si naďalej biologický rodičia, musia voči dieťaťu plniť vyživovaciu povinnosť.

„Pestúnska starostlivosť sa končí, keď dieťa dosiahne 18 rokov. „Pestúnska starostlivosť zaniká dosiahnutím plnoletosti dieťaťa, smrťou maloletého dieťaťa, alebo smrťou pestúna. Taktiež zaniká umiestnením dieťaťa do ochranej výchovy, alebo nástupom do výkonu trestu odňatia slobody, alebo právoplatným rozhodnutím súdu o zrušení pestúnskej starostlivosti, či rozvodom manželov, kde bolo dieťa zverené (Marcinová, 2007, s.54).“

3 ÚSTAVNÁ STAROSTLIVOST'

Zákon o rodine č 36/2005 Z. z. § 54 hovorí, že súd je v každom prípade povinný prešetriť pred nariadením ústavnej starostlivosti možnosti náhradnej osobnej a pestúnskej starostlivosti. Ústavnú starostlivosť „môže nariadiť súd len vtedy, ak výchova maloletého dieťaťa je vážne ohrozená, alebo vážne narušená a iné výchovné opatrenia nevedli k náprave, alebo ak rodičia nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa z iných vážnych dôvodov a maloleté dieťa nemožno zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti, alebo do pestúnskej“ (Zákon č. 36/2005 Z. z. § 55). Ústavná starostlivosť by mala byť dočasná, mala by mať preventívny charakter a mala by byť tým najkrajnejším riešením. Vykonáva sa v DeD alebo v profesionálnej náhradnej rodine.

3.1 Profesionálna náhradná rodina

O profesionálnej rodine pojednáva zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálno-právnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a Zákon č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov.

Podľa vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 41/1996 Z. z. o odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických pracovníkov v znení neskorších predpisov, musí profesionálny rodič spĺňať kvalifikačný predpoklad najmenej úplného stredného vzdelania (maturita) a absolvuje prípravu v rozsahu 60 hodín, respektíve 40 hodín, ak má ukončené VŠ vzdelanie v odboroch špeciálna pedagogika, alebo psychológia.

Neoddeliteľnou podmienkou pre prácu profesionálneho rodiča je absolvovať výcvikový program PRIDE. „*Program vychádza z nového pohľadu na výchovu detí – predchádzať problémom, učiť deti vyrovnávať sa so svojimi stratami, zvýšiť ich sebavedomie, uplatňovať individuálny prístup, posilňovať väzby s biologickou rodinou*“ (Bakošová, 2008, s. 167).

P – Parents	rodičia
R – Resource	východisko
I – Information	informácie
D – Development	rozvoj
E – Edukation	vzdelanie (Bakošová, 2008, s. 167)

Ako uvádza Bakošová (2008, s. 167), pre uchádzačov PRIDE sú stanovené podmienky, ktoré musia spĺňať, a to: vek nad 18 rokov, vzťah k deťom, ochota pomôcť, schopnosť a možnosť postarať sa o deti, psychická vyrovnanosť. Výcvikový program PRIDE zabezpečujú organizácie Návrat a Úsmev ako dar a iné.

Spojením viacerých prístupov, Šmajdová, Búšová (2013) zhrnula hlavné znaky profesionálnej rodiny na Slovensku do nasledovných bodov:

- Cieľom profesionálnej rodiny nie je vytvoriť dlhodobý citový vzťah so zvereným dieťaťom. Jeho cieľom je návrat do biologickej rodiny, prípadne do záväznejšej formy náhradnej starostlivosti. Dochádza v nej k častému striedaniu detí.
- Profesionálny rodič je zamestnancom detského domova. Je rovnoprávnym vzťahom s ostatnými zamestnancami. Nie je to rodinno-právny vzťah medzi rodičom a dieťaťom.
- Profesionálnu rodinu môže tvoriť manželský pár, prípadne jeden rodič. Závisí to od toho, koľko detí bude zverených do starostlivosti profesionálnej rodiny, Zvyčajne sú to dve deti na jedného rodiča.
- Právny status dieťaťa sa nemení po umiestnení do profesionálnej rodiny. Ostáva v ústavnej starostlivosti, nie je potrebné rozhodnutie súdu o jeho umiestnení.
- Hlavnou podmienkou pre vykonávanie tohto povolania je absolvovanie prípravy profesionálnymi rodičmi a aj ich partnermi.

Roháček, V. Matej (2009) opisujú profesionálne rodičovstvo nasledovne: „ nespadá práve do foriem náhradnej starostlivosti, ale ide o rodinnú formu ústavnej starostlivosti. Psychologicky však pre dieťa napĺňa obsah rodinnej starostlivosti. Dáva možnosť dostať sa do rodinného prostredia aj tým deťom, ktoré z právneho hľadiska nie je možné adoptovať a ani sa ich nepodarilo umiestniť do inej formy náhradnej starostlivosti, prípadne ich so-

ciálna situácia a perspektíva ďalšej starostlivosti nie je jasná. Poslaním tejto formy je poskytnúť prechodnú, a v niektorých prípadoch aj dlhodobú starostlivosť dieťaťu s nariadenou ústavnou starostlivosťou, ktoré je umiestnené v inštitúcii“(detský domov, krízové centrum).

Do profesionálnej náhradnej rodiny môžu byť jednej osobe zverené najviac 3 deti, pokiaľ sú profesionálni rodičia obidvaja manželia, do rodiny môžu prijať 6 detí. Dieťa žije v rodinnom prostredí profesionálneho rodiča, ktorý je zamestnancom detského domova (Kol. Autorov, 2008).

O profesionálnej rodine sa hovorí, že by mala byť dočasnou, to znamená že deti by mali byť umiestňované do rodín na prechodný čas čiže krátkodobo. Z praxe vyplýva, že deti v profesionálnych rodinách žijú dlhodobo až do dovŕšenia 18 rokov, prípadne sa ich čas pobytu v rodinách predlžuje do 25 roku ak študujú na vysokej škole.

„Krátkodobé profesionálne rodiny by mali presne stanovenú dĺžku pobytu dieťaťa, maximálne jeden rok a maximálne jeden rok s možnosťou predĺženia. Bolo by to určené hlavne pre deti v krízovej situácii počas obdobia sanácie rodiny, alebo prípravy náhradnej rodiny. Dlhodobá starostlivosť v profesionálnej rodine by bola určená pre deti so špecifickými potrebami, pre deti so zdravotným postihnutím, veľké súrodenecké skupiny, deti vyššieho veku alebo keď sa dieťaťu nedá nájsť náhradná rodina (Filadelfiová, 2008, s. 122)“

Náhradná rodina je rodina, ktorej členovia nie sú biologický spojení. Medzi týmito rodičmi a deťmi môžu byť aj príbuzenské vzťahy. Rozhodnutie stať sa náhradným rodičom je dôležitým psychologickým aspektom rodinného života. Je to vážne rozhodnutie, ku ktorému je potrebná vzájomná podpora a pomoc partnerov i rodinných príslušníkov.

Podľa A Škovieru (2006) sú nenahraditeľným a východiskovým predpokladom náhradného rodiča jeho osobnostné kvality, v ktorých má dôležité miesto predovšetkým psychická stabilita, komunikatívnosť, altruizmus a prosociálnosť. Za priaznivé je považované, keď samotná motivácia náhradného rodiča nie je viazaná na osobný „handicap“ a zároveň nie je výsledkom náboru. Pozitívnym faktorom je aj prítomnosť biologického dieťaťa v rodine, viera v Boha a vzdelávanie sa v problematike náhradného rodičovstva. Dieťa žijúce v profesionálnej rodine má oveľa väčšiu šancu na zdravú integráciu do spoločnosti, na zdravé prežívanie, zdravú emocionalitu a veľkú šancu vybudovať v dospelosti vlastnú fungujúcu rodinu. Zdravé prežívanie dieťaťa je v jeho zdravej emocionalite, ktorá v sebe nesie

---

všetky atribúty obrazu samého, sveta, empatie, túžob, istoty. Pokiaľ táto čaša je naplnená, má dieťa otvorenú cestu svojho života.

3.1.1 Prijatie dieťaťa do profesionálnej rodiny

V inštitúciach žijú deti v málo podnetnom prostredí. „Tradiční ústavní péče o opuštěné deti s sebou nese určitá rizika. Mezi nejdůležitější řadíme např. nedostatečné osvojení základních návyků, než jsou obvyklé v běžné rodině, a také riziko dobře známé pod pojmem deprivacní syndrom. Následky ústavní péče bývají velmi vážné a těžko odstranitelné.“ (Smutková, 2007, s. 58). Čo sa týka materiálnej stránky, nechýba im nič, ale po emocionálnej stránke sú chladné. Nevedia ľúbiť, nevedia opätovať pozornosť, ich citové prežívanie je veľmi plytké. Aby sa naučili svoje city prežívať do hĺbky a opätovať ich, na to potrebujú rodinu. Potrebujú ju aj na to, aby sa naučili riešiť a zvládať bežné situácie, vykonávať činnosti potrebné v každodennom živote. To všetko sa učia pozorovaním a pomáhaním profesionálnym rodičom.

Attachment – pripúťanie považovali detské domovy v anglicky hovoriacej zemi za teóriu. Iné časti sveta boli menej zaujaté voči psychologickým potrebám detí. Bol kladený dôraz hlavne na fyzické potreby detí a kontrolu ich prostredia. V týchto krajinách sa viac spoliehali na inštitúcie, skôr než na rozvoj náhradného rodičovstva, ako je príbuzenská starostlivosť, pestúnska starostlivosť a adopcia. (Browne, 2002, s. 11) (vlastný preklad autorky práce)

Podľa Matouška (1995, s. 62) „ústavní pobyt, zvláště dlouhodobý, je vždy vážným zásahem do klientova osudu, někdy trvale ovlivňujícím jeho další život. Ústavní péče má nezanedbatelná rizika pro klienty, tato rizika se také liší podle toho, v kterém věku a jaké životní situaci se klient do ústavní péče dostal.“

Rozhodnutie stať sa profesionálnym náhradným rodičom je dôležitým psychologickým aspektom rodinného života. Je to vážne rozhodnutie, ku ktorému je potrebná podpora a pomoc partnera i rodinných príslušníkov. Nikdy to nie je unáhlené rozhodnutie, ale rodina sa na túto prácu pripravuje dlhší čas.

Každý PNR musí prejsť prípravou PRIDE. Byť rodičom biologického dieťaťa je diametrálne odlišné od bytia rodičom prijatého dieťaťa. Úloha, pred ktorou stoja profesionálni náhradní rodičia nie je jednoduchá. Musia presvedčiť dieťa, že je pre nich jediné a

---

najdôležitejšie, poskytnúť pocit bezpečia a lásky, ktoré nikdy nemalo. To všetko si vyžaduje čas, ktorý sa líši v závislosti od veku prijatého dieťaťa. Rodičia, ktorí prijali dieťa, musia byť pripravení na to, že deti trpia, sú zranené, týrané fyzicky alebo psychicky. U prijatých detí zmyslové spomienky, rovnako jeho vôňa a pokožka matky, sú úplne narušené, alebo zničené. Vymazať minulosť dieťaťa nie je riešením, deti majú právo vedieť svoj pôvod, svoju kultúru, svoju identitu ... Opustené deti často prepadá úzkosť, depresia, opozičné poruchy, akútne zažívacie poruchy ... Tieto deti sú v neustálom napätí medzi odmietaním a potrebou byť milovaní, mať istotu. Pre uľahčenie procesu adaptácie, je potrebné poskytnúť dieťaťu emocionálnu podporu, lásku, dôveru. Malé deti sa ľahšie adaptujú na novú rodinu, staršie deti majú s prispôbením väčšie ťažkosti.

U prijatých detí musia náhradní rodičia počítať s tým, že majú nedostatky nielen intelektuálne, ale predovšetkým citové. Dieťa, ktoré bolo mnohokrát zranené vo svojich citoch, nechce a bojí sa znova dôverovať, preto je veľmi ťažké obnoviť citové väzby. Na jednej strane sa dieťa snaží získať pozornosť a objatie, na druhej strane z dôvodu prílišnej blízkosti nechce a nemôže vydržať a vyrovnáť sa s tým. Niektoré deti nevedia pomenovať základné potraviny, veci každodenného života, nerozumejú vzťahom babička, teta, mama a pod. Na nízkej úrovni je intelektuálna a manuálna zručnosť. Preto v prvých týždňoch pobytu dieťaťa v PNR, môžu rodičia čakať tisíce otázok v snahe uspokojiť ich zvedavosť, napriek tomu, že rovnakú otázku položili už niekoľko krát po sebe. Toto a mnoho ďalších situácií musí profesionálny rodič počas adaptácie zvládnuť a stáť pri svojom novom dieťati.

Deti prichádzajúce do PNR majú obvykle vytvorený zvláštny vzťah k dospelým ľuďom. Kľúčovým slovom k pochopeniu tohto vzťahu je nedôvera. Ak biologická matka dieťa odmietne, dieťa si môže toto odmietnutie niesť v rôznych podobách celý život. S takýmto postojom k dospelým spravidla prichádza dieťa do náhradnej rodiny a tento vzťah k dospelým si nesie aj do vzťahu k učiteľom, vychovávateľom. Učiteľ, vychovávateľ je po náhradných rodičoch najdôležitejší človek v živote dieťaťa, ktorý mu môže pomôcť vybudovať si presvedčenie, že sú na svete dospelí, ktorým sa dá veriť, na ktorých sa môže spoľahnúť. Toto presvedčenie sa dá vybudovať len činmi a pozorovaním. Slovám spravidla už neverí. Dieťa by malo mať pocit, že PNR stojí na jeho strane.

Deti do profesionálnej rodiny prichádzajú rôznym spôsobom, niekedy je to priamo z pôrodnice, inokedy z pôvodnej biologickej rodiny, z krízového centra a detského domova. V PNR majú byť deti len po dobu, kým sa im nenájde stabilná rodina, pestúnska, alebo adoptívna, poprípade sa vrátia do biologickej rodiny. Nová rodina musí postupne pomôcť dieťaťu prekonať jeho traumy a zlé skúsenosti. Je to však dlhá a náročná cesta, ale rozhodli sme sa vykonávať túto prácu, respektíve ísť touto cestou preto, aby sme pomohli malým bezbranným a raneným deťom. Niektoré deti si za pár rokov svojho života zažili viac, ako sa nám podarilo prežiť za celý život.

Podľa Bohovicovej (2000, s. 37) „Dieťa, ktoré príde do rodiny, či už väčšie, alebo malé, má za sebou časť života, ktorú profesionálni rodičia nepoznajú. Väčšina detí, v dôsledku dlhodobého zanedbávania základných psychických potrieb, trpí psychickou depriváciou. Niektoré deti boli týrané, zanedbávané, zneužívané. To všetko na nich zanechalo následky, ktoré sa často prejavujú v správaní. Citová plochosť, klamstvo, neprimerané reakcie, ľahostajný postoj k potrebám druhých ľudí, strach, neistota, neurotické prejavy, poruchy učenia a správania. Je to práve rodina, kde získavame vedomie svojej identity a vlastnej hodnoty. Blízke rodinné vzťahy nás učia, čo je to lásky, priateľstvo, odpustenie, vzájomná závislosť, dôvera a úcta k ostatným. Tieto deti nepoznali rodinu v pravom slova zmysle. Je to úloha profesionálnych rodín, aby im túto skúsenosť sprostredkovali.“

V čase adaptácie a počas pobytu dieťaťa v rodine sa profesionálni rodičia stretávajú s množstvom prekážok, ktorým musia čeliť.

---

4 ODKHOD DIEŤAŤA Z PROFESIONÁLNEJ RODINY

Prijatie dieťaťa do rodiny a jeho adaptácia v nej býva veľmi náročná, je to podmienené aj vekom dieťaťa v akom veku príde do novej rodiny. Je to väčšinou náročný proces, ale nie tak náročný ako odchod dieťaťa. Príprava na odchod a odchod dieťaťa je hlavne psychicky náročný pre odchádzajúce dieťa, profesionálneho rodiča, ako aj všetkých členov rodiny. Podľa Filadelfiovej (2008, s. 81). „Náročnosť odchodu závisí od toho, ako dlho bolo dieťa v starostlivosti profesionálnej rodiny, kam odchádza i aký vzťah sa medzi nimi vzájomne vytvoril.“

Niektorí profesionálni rodičia hovoria, že absolvovaná príprava pre profesionálneho rodiča nie je dostatočná čo sa týka prípravy na odchod a samotný odchod dieťaťa.

Z vlastnej skúsenosti môžem potvrdiť, že príprava pre profesionálnych rodičov v tomto smere nepostačuje. Jednou z možných príčin je to, že samotní školitelia nemajú s odchodom dieťaťa žiadne skúsenosti, a ak ich aj majú, sú to zväčša len sprostredkované informácie od profesionálnych rodín.

Tak ako iní profesionálni rodičia nevedeli, čo ich čaká pri odchode dieťaťa, tak aj my sme konali podľa svojich pocitov a presvedčenia. Učili sme sa na sebe, na svojich zážitkoch, riešili sme situácie ktoré nastali, najlepšie ako sme vedeli. Mnohí profesionálni rodičia po odchode prvého dieťaťa z rodiny sa rozhodnú túto prácu viac nevykonávať, pretože je pre nich veľmi ťažké zvládať emocionálne vypätie, ku ktorému pri odchode dieťaťa dochádza.

Počas celého pobytu dieťaťa v PNR je treba, aby profesionálni rodičia dieťaťu pripomínali dočasnú pobytu, aby ho pripravovali na možný odchod z rodiny. Často som uvažovala nad tým, nakoľko je to všetko dobré pre dieťa. Neublížime mu viac, keď musí prechádzať z DeD do profesionálnej rodiny a potom zase do inej náhradnej starostlivosti. Pestúni nezdierajú rovnaký názor. Jedni hovoria, že by nechceli dieťa z profesionálnej rodiny, lebo ten prechod bol veľmi ťažký. Iní zastávajú názor, že by chceli dieťa len z profesionálnej rodiny, lebo dieťa bolo lepšie pripravené pre život v rodine. Aj keď si muselo prejsť obdobím smútku, ktorý prežívalo po odchode z profesionálnej rodiny, ale na druhej strane, malo dostatok lásky, pozornosti a porozumenia v novej rodine, pomerne rýchlo si zvyklo.

4.1 Odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny do inštitúcií

Príchodom do dieťaťa do profesionálnej náhradnej rodiny sa začala nová životná etapa. Po určitom čase musí dieťa z tejto rodiny odísť. Je to veľká záťaž pre rodinu, ale aj pre samotné dieťa. Ak sa profesionálny rodič rozhodne vrátiť dieťa do detského domova, alebo iných inštitúcií, má na to zväčša veľmi vážne dôvody. Niekedy je to pre chorobu profesionálneho rodiča, inokedy preto, že si rodina a dieťa jednoducho nesadli, alebo sa vyskytli iné veľmi závažné udalosti, s ktorými si rodina nedokáže poradiť. Stáva sa, že dieťa odíde z rodiny aj pre neprimerané reakcie okolia (ohováranie, nenávisť, podozrenie z nečistých motívov). Vo veľa prípadoch za tým stoja problémy typické pre deti, ktoré sa ocitli v stave duševnej núdze, typické sú poruchy správania a táto skutočnosť má vplyv na manželstvo a rodinu.

Ďalším problémom dieťaťa, ktorému musia profesionálni rodičia čeliť a pre ktoré sa rozhodnú dieťa vrátiť do detského domova, je seba-poškodzovanie detí. U detí, ktoré žili v nevhodnom a nepodnetnom prostredí sa vyvíja negatívny postoj k sebe, čo vedie k tomu, že samo seba dieťa fyzicky a psychicky trestá. Niekedy, aj keď je to veľmi ťažké pre všetky zúčastnené strany, nie je iná možnosť, len dieťa vrátiť do detského domova.

V nasledujúcom texte uvedieme niekoľko príkladov z praxe a priblížme, prečo deti odchádzajú z profesionálnych rodín.

Príklad č.1

Anamnéza rodiny

Izabela pochádza zo sociálne znevýhodneného, nepodnetného prostredia. Matka dieťa opustila, otec neznámy. Pred zverením do pestúnskej starostlivosti sa Izabela nachádzala v ústavnej starostlivosti, ktorá sa v tom čase realizovala v detskom domove. Pred jej umiestnením do ústavnej starostlivosti, zabezpečovala starostlivosť o dieťa biologická stará matka, ktorá rovnako nezvládala výchovu. Dieťa prešlo do pestúnskej starostlivosti.

V tom čase, bola Izabela v náhradnej starostlivosti spokojná, až do tej doby, kým sa pestúnka nevydala. Pestún Izabelu neprijal, na pestúnke aj dieťaťati sa dopúšťal fyzického

a psychického násillia. Konflikty v rodine sa začali stupňovať, čo negatívne pôsobilo na Izabelu. Po neustálych návštevách sociálnych pracovníkov, bol Izabele sprostredkovaný výchovno-rekreačný pobyt. Situácia sa na čas stabilizovala. Pestúnka to psychicky nezvládla a začala navštevovať psychiatrickú ambulanciu. Celá situácia sa o pol roka zopakovala znova. Po neustálych návštevách sociálnych pracovníkov bola Izabela z náhradnej starostlivosti odobratá. Na základe toho bolo vydané predbežné opatrenie okresným súdom a Izabela bola prijatá do DKC, nakoľko jej zdravý psychický a sociálny vývin bol vážne ohrozený. Počas pobytu v DKC sa nečakane objavila biologická matka Izabely. Matka sa pomerne často kontaktovala s Izabelou, ale nemohla požiadať o zverenie do osobnej starostlivosti, nakoľko mala finančné problémy a z toho vyplývala neschopnosť zabezpečiť adekvátne sociálne a bytové podmienky. Súd odporučil uprednostniť umiestnenie dieťaťa v PNR pred umiestnením v detskom domove. Následne na to bola Izabela umiestnená do profesionálnej rodiny.

Anamnéza dieťaťa

Izabela žije v profesionálnej rodine 4 roky. Po príchode do rodiny sa Izabela javila ako neprispôsobivá, nedokázala sa sústrediť, objavili sa u nej prejavy odmietavo-opozičného správania s prvkami dezorganizácie. Pri každom náznaku, aj najmenšom podnete Izabela „zamrzla“. Odmietala s rodinou komunikovať, pozerala do prázdna, nejavila záujem o spoločné aktivity. V stave „zamrznutia“ dokázala ostať veľmi dlhý čas. Prácu, ktorú začala, nikdy nedokončila, nesústredila sa na požiadavky, ktoré sme jej zadali. Nevnímala, nezapamätala si viac vecí naraz. Príprava na vyučovanie bola chaotická, na stole mala okrem kníh aj hračky a iné nepotrebné veci, ktoré ju veľmi vyrušovali. Pri samostatnej práci veľmi prudko a často menila nálady, odmietala pracovať, vzdorovala, slovne napádala ostatné deti v rodine. Pri hre, alebo inej aktivite mala Izabela po neúspechu sklony k seba-poškodzovaniu.

Školská anamnéza

Izabela navštevuje siedmy ročník základnej školy. Na hodinách sa správa nesústredene, vykrikuje, nerešpektuje authority, upútava na seba pozornosť. Neustále vyrušuje spolužiakov. Je veľmi nesústredená, ľahko ju vyrušia aj najmenšie nepodstatné podnety, rýchlo prechádza od jednej aktivity do druhej, začatú prácu nikdy nedokončí. Má problém s udržaním pozornosti pri sledovaní výkladov a pokynov učiteľa. Izabela pôsobí dojmom,

ako keby nepočúvala. Vo všetkom sa snaží byť prvá, neustále sa vrtí, koná impulzívne, má nevhodné a nemiestne poznámky, bez ohľadu na dôsledky.

Zdravotná anamnéza

Pre pretrvávajúce problémy profesionálna matka vyhľadala pomoc psychológa a psychiatra. Poradňu a terapie spoločne absolvovali jeden rok. Vzhľadom k tomu, že profesionálna matka a jej rodina vyčerpala všetky možnosti, ktoré jej boli ponúknuté zo strany odborníkov a nenastala zmena, Izabela sa po dohode vrátila do detského domova, kde po čase jej bola nariadená prevýchova v reedukačnom centre.

Profesionálni rodičia očakávajú od „svojho“ dieťaťa vďačnosť a uznanie na všetku „obetu“, ale ich očakávania sú márne. Väčšina profesionálnych náhradných rodičov začína svoju prácu robiť s veľkým elánom a ideálmi, že môže urobiť dieťa šťastné a pomôže opustenému dieťaťu. Sú presvedčení, že dieťa pod ich vplyvom výchovy sa zmení k lepšiemu, ale ak aj nastane zmena, nie je taká rýchla ako by si predstavovali, sú s toho nešťastní, sklamaní. Ak rodičia vidia, že dieťa je stále neprispôsobivé a nie sú viditeľné zmeny k lepšiemu, cítia sa nespokojní, vydávajú obrovské úsilie, no odozva žiadna. V tejto situácii potrebujú odbornú pomoc. Ak táto pomoc nepríde včas, potom sa stáva, že profesionálni rodičia sú unavení, majú zníženú výkonnosť, celkovo sa cítia vyčerpaní, sú neschopní ďalej racionálne uvažovať a dostávajú sa do začarovaného kruhu problémov. V niektorých prípadoch dochádza u profesionálnych rodičov k vážnejšiemu problémom, k celkovej strate motivácie, ktoré vyúsťujú do tzv. stavu „syndrómu vyhorenia“.

Príklad č. 2

Anamnéza rodiny:

Rodičia detí sú alkoholici, otec je agresor, ktorý bije matku detí a aj deti boli otcom týrané. V decembri 2008 po incidente rodičov a ublížení na zdraví v alkoholickom opojení, otec na seba zavolať políciu a hneď boli odobraté aj všetky tri deti, ktoré umiestnili v krízovom centre. Do krízového centra matka chodila za deťmi často, no nechcela podstúpiť protialkoholickú liečbu a tak bola deťom určená ústavná starostlivosť. Deti boli premiestnené do detského domova a následne do profesionálnej rodiny. Matka návštevy za deťmi obmedzila. Rodičia nezvládali platiť svoj jednoizbový byt a tak sa presťahovali do rodi-

---

čovského domu k mame matky,, kde bývajú ďalší súrodenci matky, ktorí sú tiež alkoholici. Najstarší David to znášal najhoršie.

Anamnéza dieťaťa:

David je najstarší z piatich detí a po odobratí od rodičov zaujal ich miesto voči svojim mladším súrodencom. Mal potrebu sa o nich starať a chrániť ich. David mal už u svojich biologických rodičov problém s alkoholom, cigaretami a krádežami. Otec ho udal policajtom ako 11 ročného chlapca, pretože mu ukradol peniaze. Davida nezvládali rodičia od útleho veku. Pre Davida sa situácia zhoršila príchodom do profesionálnej rodiny, nakoľko pre neho je v živote veľká autorita jeho vlastný otec. Tak sa mu problémy nabaľovali a David vyhľadával aj kamarátov podľa svojich záujmov. Začal hrať futbal, to bolo pre neho na prvom mieste, nič iné ho nezaujímal. Pre Davida je autorita len muž a tak ženy moc neuznáva a nerešpektuje. Veľký problém nastal, keď profesionálna matka riešila problém s alkoholom; prepukol ďalší a to s krádežami, keď riešili krádeže nastal problém so sexuálnou deviáciou a takto to pokračovalo stále dookola ... problémy v profesionálnej rodine pribúdali.

Školská anamnéza:

V škole nadväzoval kontakty so spolužiakmi ľahko, no mimo školy mal kamarátov s podobnými problémami ako mal on sám. So spolužiakmi sa mimo školy nestretával. Počas hodín bol skôr utiahnutý, no počas prestávok šikanoval spolužiaka, potreboval zaujať a predvádzal sa pri používaní omamných látok.

Zdravotná anamnéza:

Keďže sa táto profesionálna rodina stále točila v problémoch, boli im odporúčené terapie, ktoré profesionálna matka absolvovala spolu s Davidom 10 mesiacov, no bez zmeny. David bol už v krízovom centre nasadený na medikáciu, pre poruchy osobnosti, ale nedochádzalo k žiadnemu zlepšeniu. Naďalej navštevuje aj pedagogicko-psychologickú poradňu. David sa na návrh psychiatra v súčasnosti nachádza na protidrogovom liečení, do profesionálnej rodiny sa už nevráti.

„Poruchy osobnosti zahrnují odchylky různých psychických funkcí, které vedou k odlišnému způsobu prožívání, uvažování i chování. Tyto projevy jsou trvalé a zakotvené ve struktuře osobnosti“ (Vágnerová, 1999, s. 46).

Príklad č. 3

Anamnéza rodiny:

Andrej, prostredný z 3 detí, v súčasnej dobe má 12 rokov, v profesionálnej rodine žije 4 roky. Chlapec bol od malička vychovávaný v nepodnetnom, znevýhodnenom prostredí, kde alkohol, tabak a násilie boli na dennodennom poriadku. Každý z bratov má iného otca, matka deti od malička kruto trestala, hlavne fyzicky. Často boli vystavovaní neprimeraným trestom, niekoľko krát museli byť lekársky ošetrení a často u nich zasahovala polícia. Spolu s matkou prešli niekoľko azylových domov. Keď matka prestala zvládať Andrejovu výchovu, bol viac krát hospitalizovaný v detskej psychiatrickej liečebni, kde mu boli diagnostikované poruchy správania s prejavmi agresivity. Následne na to boli súrodenci rozhodnutím súdu umiestnení do detského domova a neskôr do profesionálnej rodiny.

Anamnéza dieťaťa:

Andrej navštevuje štvrtý ročník špeciálnej základnej školy. Po psychologickej a špeciálno pedagogickej diagnostike a následnej rediagnostike neboli u Andreja zistené znížené intelektové schopnosti a bolo možné začať proces jeho preradenia zo špeciálnej základnej školy na základnú školu. V spolupráci s profesionálnymi rodičmi a s odborným tímom detského domova, sa podarilo tento proces uskutočniť a Andrej po úspešnom zvládnutí rozdielových testov prestúpil na základnú školu opäť do druhého ročníka ako integrovaný žiak. Po čase sa znova u Andreja začali vo zvýšenej miere prejavovať poruchy správania. Už slovné spojenie príprava na vyučovanie v Andrejovi vyvoláva návaly hnevu a agresívnych prejavov správania. Napriek tomu, že profesionálni rodičia sa v plnej miere venujú Andrejovi, má problémy so zvládaním učiva, zhoršuje sa aj jeho správanie voči spolužiakom, ale aj voči učiteľom, aj voči profesionálnym rodičom a ich biologickým deťom. Stupňujú sa sťažnosti na Andreja tak zo strany učiteľov, ale aj rodičov spolužiakov,

ktorí si neprajú, aby ich deti s ním chodili do jednej triedy. Je s ním veľmi ťažká práca v škole aj v profesionálnej rodine.

Zdravotná anamnéza:

Andrej pravidelne navštevuje detskú psychiatrickú ambulanciu a viac krát bol hospitalizovaný v detskej psychiatrickej liečebni. Bola mu zvýšená medikamentózna liečba, ale s veľmi malým úspechom. Veľmi zle vplývajú jeho záchvaty agresivity na ostatné deti v profesionálnej rodine. Narúša akúkoľvek činnosť či aktivitu, ktorú sa profesionálni rodičia snažia realizovať. V súčasnej dobe je Andrej znova hospitalizovaný v detskej psychiatrickej liečebni, do profesionálnej rodiny sa nevráti, ale naďalej v nej ostávajú jeho dvaja bratia.

Vo všeobecnosti sa dá konštatovať, že takmer u každého dieťaťa, ktoré prešlo inštitucionálnou starostlivosťou, sa objaví niektorá z porúch pripútania. „Tradiční ústavní péče o opustené deti s sebou nese určitá rizika. Mezi nejdůležitější řadíme např. nedostatečné osvojení základních návyků, jež jsou obvyklé v běžné rodině, a také riziko dobře známé pod pojmem deprivace syndrom. Následky ústavní péče bývají velmi vážné a těžko odstranitelné“ (Smutková, 2007, s. 58).

Deti z detského domova majú problém s identifikovaním sa a zvládaním svojich pocitov. S novou situáciou sa vysporiadávajú po svojom, preferujú isté obranné mechanizmy.

„Okrem toho, že deti mali problémy sa sústrediť, nedokázali nadviazať citové väzby, často sa tieto problémy popisujú ako nepozornosť – hľadanie. Nedostatok citovej väzby k matke v rannom detstve považujeme ako príčinu problémov. Tieto problémy môžeme považovať za dlhodobé. (Browne, 2009, s. 11) (vlastný preklad autorky práce)

4.1.1 Návrat dieťaťa z profesionálnej rodiny do biologickej rodiny

Ako sme vyššie spomínali, deti do rodín prichádzajú zo sociálne slabých, disfunkčných rodín. „Mnohé deti, ktorým chýba porozumenie a láska zo stany rodičov, v dospelosti častokrát nedokážu uchopiť svoj život do vlastných rúk. Opakujú svoj model rodiny, ktorý zažili oni sami“ (kol. Pracovníkov Návrat, 2008, s. 12).

Podľa Filadelfiovej (2008. s. 81) „odchod detí z profesionálnej rodiny a jeho „odovzdávanie“ biologickým rodičom, alebo osvojiteľom, býva pre všetky zúčastnené strany bolestivým ... predstavuje často veľkú psychickú záťaž – a to nielen pre samotné dieťa, ale aj pre profesionálneho rodiča a jeho rodinných príslušníkov.“

Stáva sa, že rodičia, ktorým boli odňaté deti do ústavnej starostlivosti, si uvedomia situáciu a snažia sa napraviť bytové, finančné podmienky za pomoci sociálnych pracovníkov do takej miery, aby sa mohlo dieťa vrátiť naspäť do rodiny.

Podľa Bechyňovej, Konvičkovej (2011. s. 137) cieľom sanace rodiny po nabytí právomocného rozsudku soudu je podpora pro vytvoření podmínek dítěte a rodiny, aby byl možný v optimálním případě návrat dítěte do rodiny.

Tie isté autorky uvádzajú (2008. s. 18) že „Cieľom sanácie rodiny je predchádzať, zmierniť alebo eliminovať ohrozenie dieťaťa a poskytnúť rodičom aj dieťaťu pomoc a podporu na zachovanie rodiny ako celku. Neoddeliteľnou súčasťou sanácie rodiny sú činnosti podporujúce udržateľnosť kvalitatívnych zmien v rodine dieťaťa aj po jeho návrate zo zariadenia pre výkon ústavnej starostlivosti.“ Jedným takýmto šťastným dieťaťom je aj Marcel, ktorého sa týka náš ďalší príklad z praxe.

Príklad č. 4

Anamnéza rodiny:

Marcel pochádza z dysfunkčnej rodiny, rodičia boli rozvedení, dochádzalo medzi nimi k častým nedorozumeniam. Otec vo zvýšenej miere požíval alkoholické nápoje, nestaral sa o rodinu, agresívne sa prejavoval voči žene i deťom, dostal sa do väzenia. Rodina bola dlhodobo sledovaná na sociálnom oddelení ako problémová a sociálne slabšia. Matka pila alkohol a nevedela dostatočne zabezpečiť primeranú starostlivosť deťom, bola nezamestnaná, bývala u svojej matky. Najstarší chlapec bol zverený do výchovy starým rodičom otca a ostatným štyrom deťom bola nariadená ústavná výchova. Deti sa po pobyte v diagnostickom ústave dostali do profesionálnej rodiny. Matka si po čase našla priateľa a narodili sa jej ďalšie dve deti, o ktoré sa v súčasnej dobe stará. Matka podstúpila protialkoholické liečenie, následne začala prejavovať väčší záujem o deti. Matka sa rozhodla, že podá žiadosť o navrátenie detí do svojej starostlivosti.

Anamnéza dieťaťa:

Marcel navštevuje deviaty ročník základnej školy. Z jeho správania bolo evidentné, že sa veľmi teší na život so svojou mamou. Každý cent si odkladal, a tešil sa, ako pomôže matke finančne zvládnuť jej neľahkú situáciu. Matka stále nikde nepracovala, bola závislá na príjme od svojho priateľa, s ktorým žila v prenajatom dvojizbovom byte s dvoma ďalšími malými deťmi. Profesionálni rodičia sa s Marcelom rozprávali, ako si predstavuje ďalší život. Presne vedel, kde by išiel do školy, ako si nájde nových kamarátov. Pripravil si darčeky pre súrodencov. Pripravoval sa na návrat k matke.

4.1.2 Návrat do rodiny:

Marcel sa po rozhodnutí súdu vrátil do rodiny. Snažil sa doma zapájať do domácich prác, začal sa zaujímať o chod rodiny. Navštevoval psychologičku, kde sa učil odychovať a relaxovať pomocou autogénneho tréningu, ktorý ho chránil pred nadmerným stresom a navdzoval u neho pokoj a uvoľnenia. Matka mu kúpila bicykel, ktorý sa stal jeho koníčkom. Začalo ho to veľmi baviť, problémy v novej škole sa objavovali zriedkavo. Rodina viedla s Marcelom otvorenú komunikáciu a neidealizovali mu situáciu. Prvé väčšie napätie prišlo, keď mu ukradli bicykel. Veľmi trpel, nedokázal ovládať svoje nahromadené pocity. Matka navrhla chlapcovi návštevy u psychoterapeuta. Spočiatku odmietal túto pomoc, ale keď sa začali objavovať problémy v škole so správaním, sám sa rozhodol, že prijme túto ponuku. Spočiatku chodila biologická matka spolu s Marcelom, potrebovali nadviazať opäť stratené väzby, hľadali spoločnú cestu porozumenia.

Komunikácia znamená radosť pre rodiča, keď môže prežiť spoločné chvíle so svojím dieťaťom, viac ho spoznať a porozumieť mu. Je to príležitosť k vysvetleniu si mnohých vecí či nedorozumení.

4.1.3 Odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny do inej formy náhradnej starostlivosti

Ďalším riešením odchodov detí z profesionálnej rodiny je prechod do inej formy náhradnej starostlivosti. Ideálne je, ak sa pre dieťa nájde iná náhradná rodina, ktorá dokáže vyhovieť zvláštnym potrebám práve týchto detí. Je to naozaj nesmierne ťažké a bolestivé

---

pre všetky strany, no ak sa to podarí, aby všetky zúčastnené strany spolupracovali, táto zmena je prospešná pre všetkých.

Príklad č. 5

Anamnéza rodiny:

Samko prišiel do profesionálnej rodiny ako 7 mesačný. Samko má ešte dvoch súrodencov, ktorí sú v inej forme náhradnej výchovy. Podľa sociálnej správy, matka 2 z detí krátko po pôrode opustila a neprejavovala o ne žiadny záujem. Žila s druhom, spolu s ktorým holdovali alkoholu. Pri pôrode Samka, bola matka pod vplyvom alkoholu, ale u dieťaťa nebolo namerané žiadne promile alkoholu v krvi. Napriek tomu, v rámci popôrodnej starostlivosti bol pozorovaný tremor, dráždivosť, plač a špecifický krik charakteristický pre deti s FAS. Z pôrodnice odišla matka spolu s dieťaťom na neznáme miesto. Neskôr o päť mesiacov, bolo dieťa hospitalizované znova, pre podozrenie z týrania a zanedbávania. Po hospitalizácii, ktorá trvala 14 dní, bolo dieťa zverené do ústavnej starostlivosti a následne do profesionálnej rodiny.

Anamnéza dieťaťa:

Samko po príchode do PNR vyžadoval zvýšenú starostlivosť. Bol krčovitý, triasol sa, úľakové reakcie boli veľmi časté a spojené s bežnými podnetmi, po ktorých nasledoval neutíšiteľný plač. Tieto reakcie sa opakovali, pri prebaľovaní spúšťačom bol zvuk rozopínania suchého zipsu na plienke, pri kúpaní ako počul zvuk tečúcej vody. Častý plač popisuje profesionálna matka, ako neobvyklý krik až vreskot, sprevádzaný krčmi na celom tele. Samko bol neustále napätý, celé telo mal stuhnuté, päsťe zovreté, v pokoji i v spánku mal hlučné, ťažké dýchanie. Fóbické a úzkostné stavy trvali prvé dni takmer nepretržite. Po čase sa podarilo Samka stabilizovať po zdravotnej, psychickej aj telesnej stránke. Samko žil v profesionálnej rodine 2 roky, keď sa mu podarilo nájsť nových pestúnskych rodičov. Veľká snaha bola vyvinutá zo strany profesionálnej rodiny a spolupracujúcich odborníkov, podarilo sa Samka pripraviť na odchod z PNR a chlapec sa úspešne aklimatizoval v novej pestúnскеj rodine a napreduje vo vývoji v rámci noriem aj napriek diagnostikovanému FAS a DMO.

Zdravotná anamnéza:

Profesionálna matka so Samkom pravidelne navštevovala neurologickú ambulanciu z dôvodu sledovania celkového vývoja. Tu sa potvrdila diagnóza DMO ľahšej formy, postihovala hlavne končatiny ruky a nohy. Ďalšiu pravidelnú starostlivosť o Samka zabezpečovali pestúnski rodičia.

U dieťaťa, ktoré prešlo z profesionálnej rodiny do pestúnskej starostlivosti, by noví rodičia mali aspoň zo začiatku dodržiavať denný režim, na ktorý bolo dieťa zvyknuté v pôvodnej rodine. Je to dôležité pre dobrú adaptáciu dieťaťa na nových rodičov, nové prostredie. Dieťa si s rodiny odnáša určité návyky a rituály. Až postupom času, môžu začať pestúnski rodičia meniť pôvodné naučené zvyky.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

---

5 METODOLÓGIA VÝSKUMU

Deti, ktoré prežili určitú časť svojho života mimo rodinu, majú spravidla problémy v medziľudských vzťahoch. Keďže u týchto detí bol prvý, základný a najdôležitejší vzťah v živote – vzťah k matke, alebo k inej materskej osobe významne narušený, je u nich prirodzene pozorovať problém s vytváraním si vzťahov v neskoršom živote. Medzi jedným z najdôležitejších vecí je, aby náhradní rodičia poskytli deťom z detského domova široký rozhľad a podporu, umožnili im získať nový pohľad na fungujúcu rodinu. Profesionálna rodina podporuje deti v rozvíjaní ich zručností, upevňovaní návykov a stimuluje ich k napredovaniu vo vývine.

5.1 Cieľ výskumu a hypotézy

Hlavným cieľom výskumu bolo analyzovať sociálno-pedagogické aspekty problematiky odchodu detí z profesionálnej rodiny.

Výskumná otázka

Akým spôsobom ovplyvňuje odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny profesionálnych rodičov?

Čiastkové výskumné otázky

Sú profesionálni náhradní rodičia spokojní s obsahom prípravy pre profesionálnych náhradných rodičov?

Ako prežíva odchod z profesionálnej rodiny dieťa?

Ako sa s odchodom dieťaťa vyrovnáva profesionálny rodič?

Je dôležité pripraviť dieťa na odchod z profesionálnej rodiny?

Je lepšie prijať nové dieťa do profesionálnej rodiny hneď po odchode predošlého dieťaťa?

Formulácia výskumných hypotéz

Stanovili sme si tri výskumné hypotézy.

H1: Predpokladáme, že čím je kvalitnejšia príprava profesionálneho rodiča, tým sa vyrovnávajú s odchodom dieťaťa ľahšie.

H2: Predpokladáme, že pri odchode ďalších detí s profesionálnej rodiny sa profesionálni rodičia vyrovnávajú s ich odchodom ľahšie.

H3: Predpokladáme, že čím je dieťa v profesionálnej rodine dlhšie, tým ťažšie prežíva odchod z profesionálnej rodiny.

5.2 Druh výskumu

Ako hlavný výskumný nástroj, pre získanie informácií sme použili dotazník. Zaoberali sme sa kvantitatívnym výskumom. Dotazník sme použili vzhľadom k tomu, že umožňuje pomerne rýchle a ekonomické zhromažďovanie dát od veľkého počtu respondentov. (Chráska, 2007, s. 164) V dotazníku sa nachádza 20 otázok, z toho osem uzavretých a dvanásť otvorených otázok (viď. príloha PI). Otázky sú rozdelené do troch častí. Prvá časť dotazníka zisťuje pohlavie a vek profesionálnych rodičov. Druhá časť je venovaná príprave profesionálnych rodičov. Posledná časť sa zameriava na odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny.

5.2.1 Výskumná vzorka

Výskumnú vzorku tvoria profesionálni rodičia, ktorí majú skúsenosti s odchodom detí z profesionálnej rodiny a absolvovanú prípravu v rozsahu 60 hodín. Celkovo sa zapojilo 52 profesionálnych rodičov. Vzhľadom k tomu, že sa v našej práci venujeme odchodu detí z profesionálnej rodiny, oslovili sme tých profesionálnych rodičov, ktorí majú s odchodom detí skúsenosti.

5.2.2 Priebeh výskumu

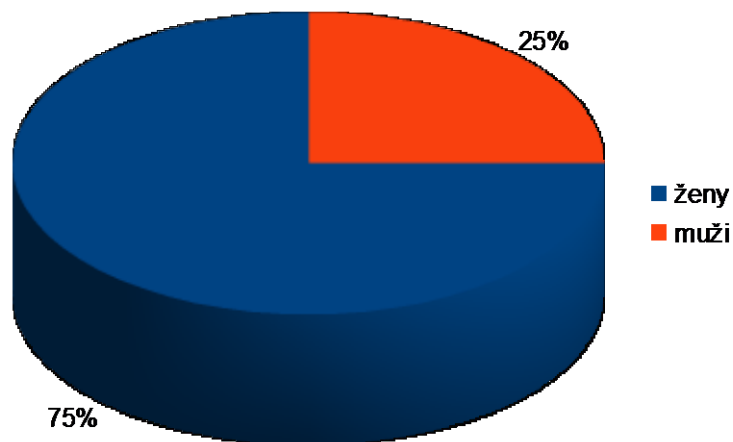
Distribúcia dotazníkov bola realizovaná dvoma spôsobmi - osobne, na porade v detskom domove, a e-mailom do iných štátnych a súkromných detských domovov. Samotný výskum prebiehal od novembra 2014 do januára 2015. Vrátilo sa nám 52 dotazníkov. Návratnosť dotazníkov bola 65%. Respondenti boli oboznámení s významom dotazníka a jeho vyplňaním. Na vyplňanie dotazníka mali respondenti dostatok času.

6 PREZENTÁCIA VÝSLEDKOV

Získané dáta v rámci výskumu sú zoradené do tabuliek a znázornené graficky. Súčasťou jednotlivých položiek výskumu je vyhodnotenie a stručné zhrnutie výsledkov.

Tabuľka 1 Počet žien a mužov podieľajúcich sa na výskume

Pohlavie	n	%
Ženy	39	75
Muži	13	25
Spolu	52	100

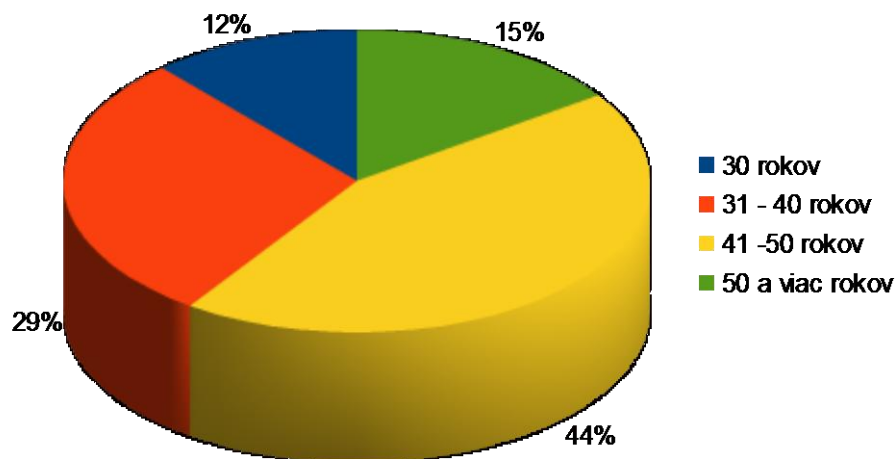
Graf 1 Počet žien a mužov podieľajúcich sa na výskume

Výskumu sa celkom zúčastnilo 52 respondentov z toho 39 žien a 13 mužov. Najväčšiu skupinu ako ukazuje tabuľka tvoria ženy – profesionálne mamy. Muži, ktorí sa zapojili do výskumu sú zväčša manželmi profesionálnych mám a sú rovnako ako ony zamestnaní v detskom domove (vid' tabuľka 1).

Tabuľka 2 Vek respondentov podieľajúcich sa na výskume

Vek respondentov	n	%
do 30 rokov	6	12
31 – 40 rokov	15	29
41 – 50 rokov	23	44
50 a viac rokov	8	15
Spolu	52	100

Graf 2 Vek respondentov podieľajúcich sa na výskume

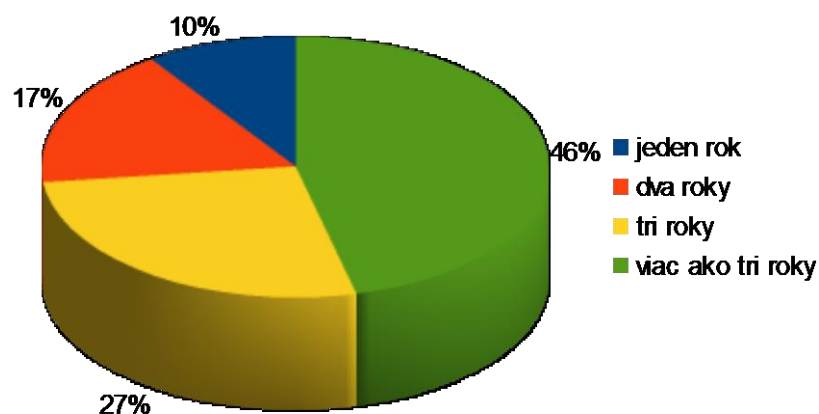
Ako môžeme vidieť v tabuľke, najväčšiu skupinu tvoria profesionálni rodičia vo vekovej kategórii 41 – 50 rokov a to 23 profesionálnych rodičov z celkového počtu 52 respondentov. Vo vekovej kategórii 31 – 40 rokov sú zastúpení 15 respondentov, veková skupina do 30 rokov tvoria 6 profesionálni rodičia. Najmenšou skupinou, ktorí vykonávajú prácu profesionálneho rodiča, sú 8 respondenti vo veku 50 a viac rokov.

V grafickom zobrazení (graf 2) najviac profesionálnych rodičov 44% je zastúpených vo veku 41 – 50 rokov. Druhú najväčšiu vekovú skupinu 29% tvoria respondenti vo veku

31 – 40 rokov. Najmenšiu skupinu podľa našich zistení, len 12 % tvoria PR vo veku do 30 rokov.

Tabuľka 3 Ako dlho vykonávate prácu profesionálneho rodiča?

Ako dlho vykonávate prácu PNR	n	%
jeden rok	5	10
dva roky	9	17
tri roky	14	27
viac ako tri roky	24	46

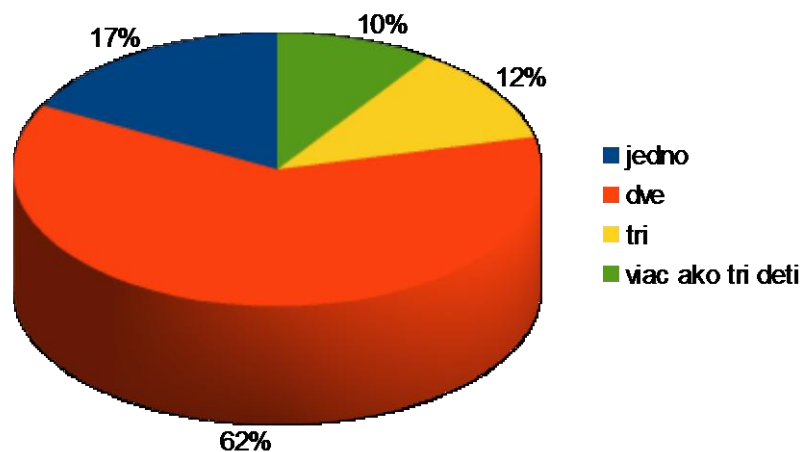
Graf 3 Ako dlho vykonávate prácu profesionálneho rodiča?

V nasledujúcej otázke „Ako dlho vykonávate prácu profesionálneho rodiča?“ nám z 52 respondentov – profesionálnych rodičov (ďalej len PR) odpovedali, 1 rok – 5 PR, 2 roky – 9 PR, 3 roky – 14 PR. Najväčšiu skupinu označili 24 PR, že prácu vykonávajú viac ako 3 roky (4 PR – 16 r., 2 PR – 15 r., 2 PR – 12 r., 5 PR – 10 r., 3 PR – 6r., 5 PR – 5 r., 3 PR – 4 r.) (tabuľka 3)

V grafickom zobrazení môžeme vidieť respondentov s rôznou dĺžkou vykonávania práce profesionálneho rodiča. Najviac sú zastúpení PNR, ktorí vykonávajú svoju prácu viac rokov. Na Slovensku profesionálne rodičovstvo začalo fungovať od r. 1998 a 4 PR vykonávajú túto prácu už 17 rokov, priamo od začiatku fungovania PNR. (graf 3)

Tabuľka 4 Koľko máte v súčasnosti detí?

Koľko máte v súčasnosti detí zverených do PNR	n	%
jedno	9	17
dve	32	62
tri	6	12
viac ako tri	5	10

Graf 4 Koľko máte v súčasnosti detí?

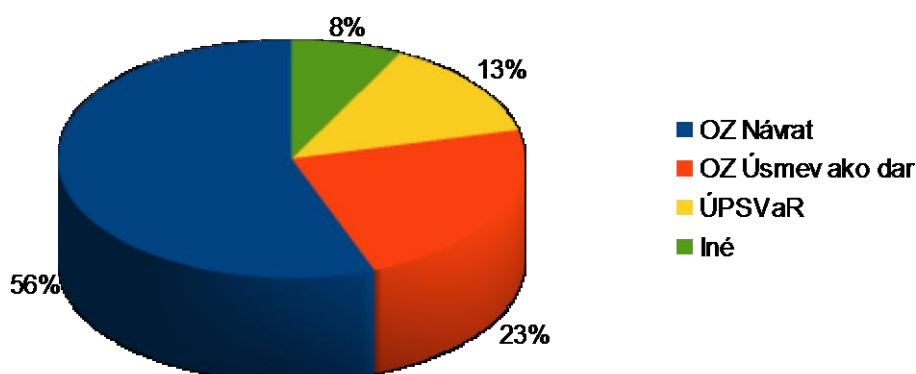
Zaujímalo nás, koľko detí majú profesionálni rodičia v súčasnosti v starostlivosti. Z našich zistení vyplýva, že 9 profesionálnych rodičov má v starostlivosti 1 dieťa. Najväčšiu skupi-

nu tvorí 32 PR ktorí majú vo svojej starostlivosti 2 deti a 6 opýtaných PR má v starostlivosti 3 deti. 5 profesionálnych rodičov uviedlo že majú viac ako 3 deti (1 PR – 6 detí, 1 PR – 5 detí, 3 PR – 4 deti). (tabuľka 4)

Z výskumu vyplýva, že najviac sú do rodín umiestňované dve deti. Uviedlo to až 62 % profesionálnych rodičov (ďalej len PR). 1 – dieťa je v starostlivosti 17 % opýtaných PR. 3 – deti sú 12 % rodín a najmenšiu skupinu 10 % v našom zistení tvoria rodiny, kde sú umiestnené vo výchove viac ako 3 deti. (vid' graf 4)

Tabuľka 5 Kde ste absolvovali prípravu profesionálneho rodiča?

Kde ste absolvovali prípravu PNR	n	%
OZ Návrat	29	56
OZ Úsmev jako dar	12	23
ÚPSVaR	7	13
Iné	4	8

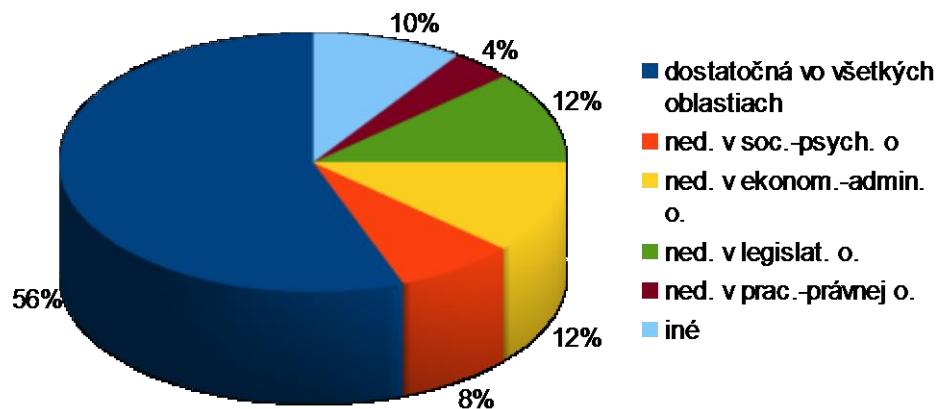

Graf 5 Kde ste absolvovali prípravu profesionálneho rodiča?

Zaujímalo nás, v akej organizácii absolvovali profesionálni rodičia prípravu pre profesionálnych rodičov. Najviac PR z 52 PR absolvovali prípravu na budúce povolanie v občianskom združení Návrat 29 PR. 2 profesionálni rodičia z 52 PR absolvovali prípravu v občianskom združení Úsmev ako dar. Na ÚPSVaR z 52 PR absolvovalo 7 profesionálnych rodičov. Ako inú možnosť označili štyria profesionálni rodičia, 2 profesionálni rodičia absolvovali prípravu v dvoch z uvedených subjektov a 2 profesionálni rodičia absolvovali u zamestnávateľa (Detské centrum Slovensko). (viď graf 5)

Tabuľka 6 Ako hodnotíte prípravu profesionálnych rodičov?

Ako hodnotíte prípravu PNR	n	%
Dostatočná vo všetkých oblastiach	29	56
nedostatočná v soc.-psych. o.	4	8
nedostatočná v ekonom.-admin. o.	6	12
nedostatočná v legislatívnej oblasti	6	12
nedostatočná v proc.-právnej oblasti	2	4
iné	5	10

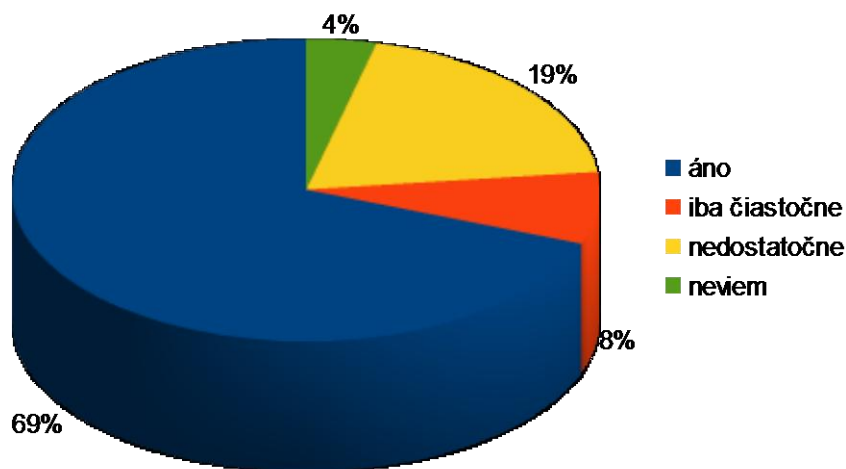

Graf 6 Ako hodnotíte prípravu profesionálnych rodičov?

Ako ukazujú výsledky v tabuľke 6, chceli sme vedieť, či sú profesionálni rodičia spokojní s prípravou na svoje budúce povolanie. Z celkového počtu 52 respondentov – 29 profesionálnych rodičov - 56% považovali za prípravu dostatočnú vo všetkých oblastiach. 4 profesionálni rodičia - 8% z celkového počtu 52 PR považovalo prípravu za nedostatočnú v sociálno-psychologickej oblasti. Prípravu za nedostatočnú v ekonomicko-administratívnej oblasti považovalo 6 profesionálnych rodičov - 12% z celkového počtu 52 PR. 6 profesionálnych rodičov - 12% považuje prípravu za nedostatočnú v legislatívnej oblasti. Ako nedostatočnú prípravu v pracovno-právnej oblasti považovali 2 profesionálni rodičia - 4% z celkového počtu 52 PR. Ako inú možnosť označilo 5 profesionálnych rodičov - 10% z celkového počtu 52 PR. 1 PR uviedol, že mu chýbali informácie o atáčmente a 4 profesionálni rodičia uviedli, že dostali len čiastočné informácie o odchode dieťaťa z profesionálnej rodiny (viď graf 6).

Tabuľka 7 Boli ste v rámci prípravy dostatočne pripravovaní na odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny?

Boli ste dostatočne pripravovaní na odchod dieťaťa	n	%
áno	36	69
iba čiastočne	4	8
nedostatočne	10	19
neviem	2	4

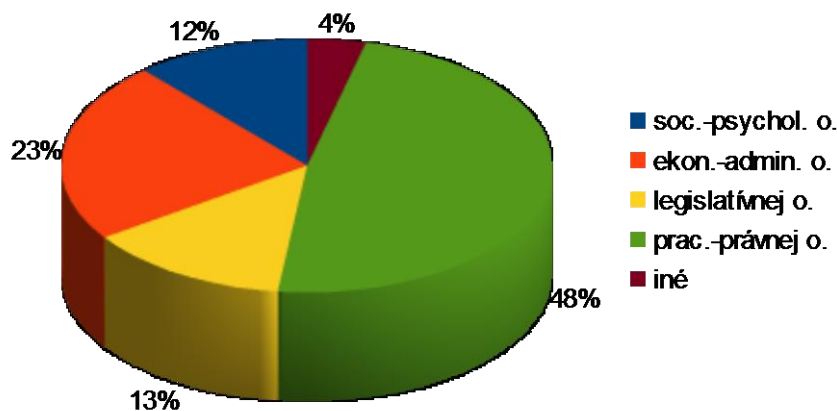

Graf 7 Boli ste v rámci prípravy dostatočne pripravovaní na odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny?

Zisťovali sme, či profesionálni rodičia boli v rámci prípravy dostatočne pripravovaní na odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny? Najviac profesionálnych rodičov 69% považovalo prípravu za dostatočnú. 8% profesionálnych rodičov považovalo prípravu za dostatočnú. Ako nedostatočnú prípravu označilo 19% profesionálnych rodičov. Nevedelo sa vyjadriť k uvedeným možnostiam 4 % profesionálnych rodičov (graf 7).

Tabuľka 8 Aké informácie by ste očakávali pri príprave na profesionálne rodičovstvo?

Aké informácie by ste očakávali pri príprave na PNR	n	%
sociálno-psych. o.	6	12
ekonom.-admin. o.	12	23
legislatívnej oblasti	7	13
prac.-právnej oblasti	25	48
iné	2	4

Graf 8 Aké informácie by ste očakávali pri príprave na profesionálne rodičovstvo?

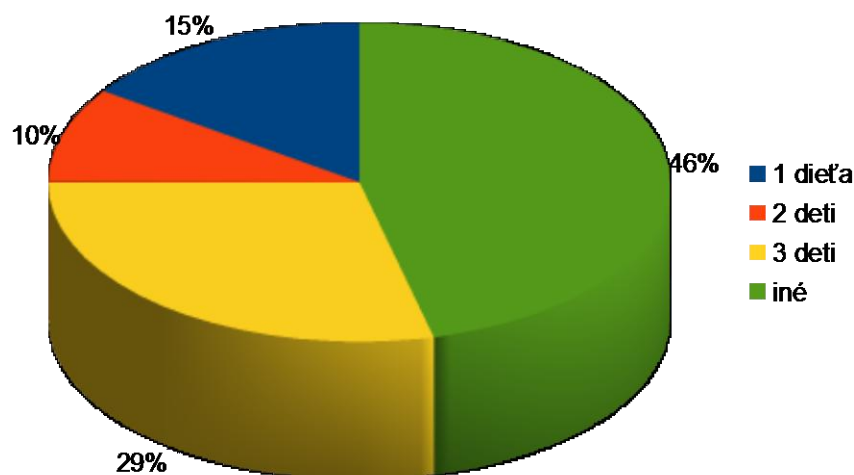
Na otázku „Aké informácie by ste očakávali pri príprave na profesionálne rodičovstvo?“ odpovedalo z 52 profesionálnych rodičov: 6 profesionálnych rodičov by prijalo na príprave informácie zo sociálno-psychologickej oblasti. 12 profesionálnych rodičov by vyhovovalo, aby na príprave boli informácie z ekonomicko-administratívnej oblasti. Viac informácií z legislatívnej oblasti označilo 7 profesionálnych rodičov. Najväčší počet profesionálnych rodičov 25 označilo (graf 8), že by prijalo na príprave informácie z pracovno-právnej oblasti. Ako inú možnosť označili 2 profesionálni rodičia, rovnako označili že by prijali

na príprave viac informácii o možnostiach riešenia pri odchode detí z profesionálnych rodín. (tabuľka 8)

Tabuľka 9 Koľko detí odišlo z vašej profesionálnej rodiny?

Koľko detí odišlo z vašej rodiny	n	%
1 dieťa	8	15
2 deti	5	10
3 deti	15	29
iné	24	46

Graf 9 Koľko detí odišlo z vašej profesionálnej rodiny?

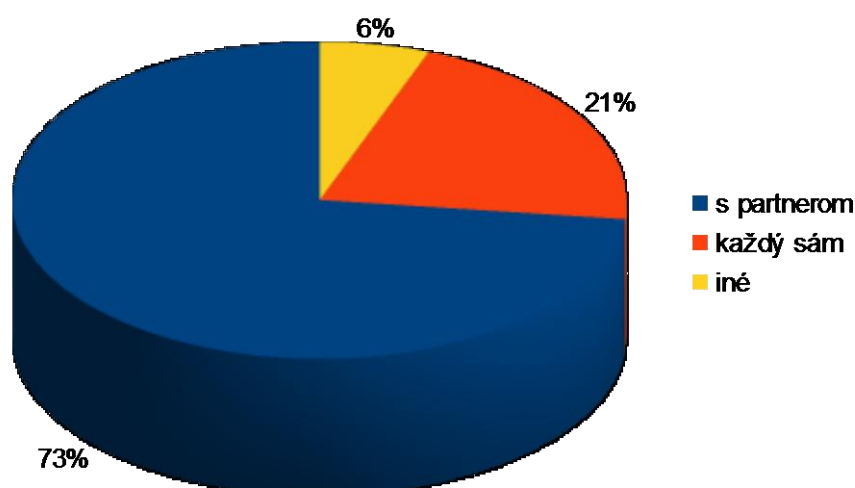
Ako môžete vidieť v grafickom zobrazení, profesionálnym rodičom sme v dotazníku položili otázku „Koľko detí odišlo z vašej profesionálnej rodiny?“ odpovedalo nám na ňu 52 profesionálnych rodičov. 1 dieťa odišlo – 8 profesionálnym rodičom, 2 deti odišli – 5 pro-

fesionálnym rodičom. 15 profesionálni rodičia označili, že odišli z ich rodiny – 3 deti. Najväčšiu skupinu tvoria 24 profesionálni rodičia ktorým z ich rodiny odišlo viac detí – označili možnosť iné, z toho 11 profesionálnym rodičom odišlo – 5 detí, 6 profesionálnym rodičom odišli – 4 deti, 2 profesionálni rodičia uviedli, že z ich rodiny odišlo 11 detí, 5 profesionálnym rodičom odišlo – 7 detí.

Pohyb detí v profesionálnych rodinách je rôzny, niektoré profesionálne rodiny majú vo svojej starostlivosti výhradne bábätká, kde je pohyb detí väčší. Niektoré profesionálne rodiny majú vo svojej starostlivosti deti dlhodobo, až kým nedosiahnu vek dospelosti a neosamostatnia sa.

Tabuľka 10 Ako ste sa vyrovnávali s odchodom dieťaťa?

Ako ste sa vyrovnávali s odchodom dieťaťa	n	%
s partnerom	38	73
každý sám	11	21
iné	3	6

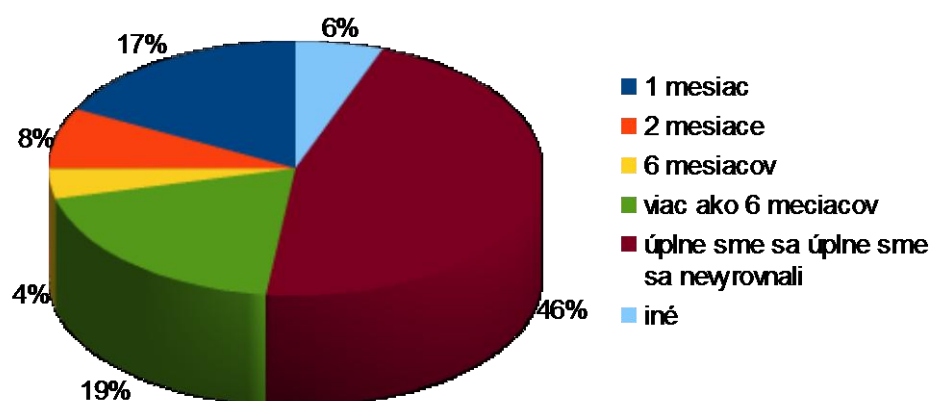

Graf 10 Ako ste sa vyrovnávali s odchodom dieťaťa?

V ďalšej otázke sme zisťovali v tabulke 10 ako sa vyrovnávajú profesionálni rodičia s odchodom dieťaťa. Z celkového počtu 52 profesionálnych rodičov nám 38 PR označilo odpoveď, že sa spoločne o odchode rozprávali s partnerom. 11 profesionálnych rodičov označilo, že sa vyrovnával s odchodom dieťaťa sám, 3 profesionálni rodičia označili možnosť iné. Z toho 2 profesionálni rodičia uviedli na položenú otázku „neviem“, a 1 profesionálny rodič odpovedal, že mal 3 mesačné dieťa len jeden mesiac takže si na neho ani nestihol zvyknúť (graf 10).

Tabulka 11 Ako dlho ste sa vyrovnávali s odchodom prvého dieťaťa?

Ako dlho ste sa vyrovnávali s odchodom prvého dieťaťa	n	%
1 mesiac	9	17
2 mesiace	4	8
6 mesiacov	2	4
viac ako 6 mesiacov	10	19
úplne sme sa nevyrovnali	24	46
iné	3	6

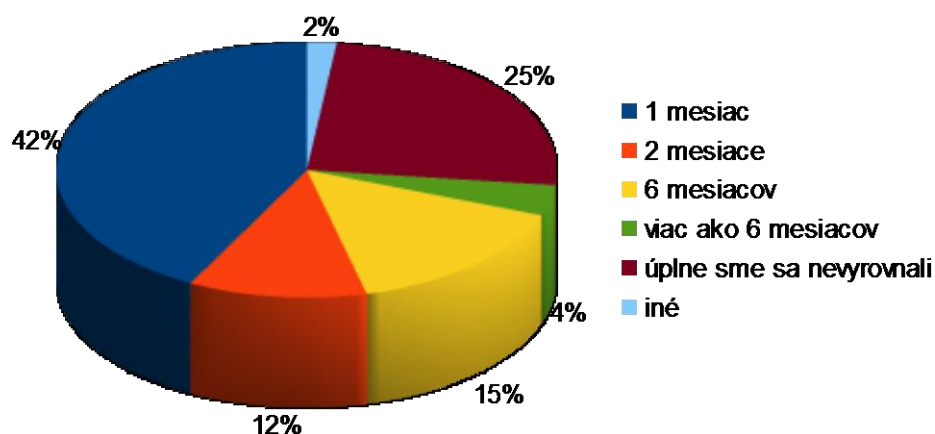

raf 11 Ako dlho ste sa vyrovnávali s odchodom prvého dieťaťa?

Nasledujúca otázka znela: „Ako dlho ste sa vyrovnávali s odchodom prvého dieťaťa?“ odpovedalo nám 52 profesionálnych rodičov – 9 profesionálnych rodičov – 1 mesiac, 4 profesionálni rodičia – 2 mesiace, 2 profesionálni rodičia – 6 mesiacov, 10 profesionálnych rodičov označilo, že sa vyrovnávali s odchodom viac ako 6 mesiacov. Najviac až 24 profesionálnych rodičov nám označilo, že sa z odchodom úplne nevyrovnali. A možnosť iné označili 3 profesionálni rodičia a uviedli, že dieťa v ich rodine bolo veľmi krátko, tak sa nemali s čím vyrovnávať (graf 11).

Tabuľka 12 Ako dlho ste sa vyrovnávali s odchodom posledného (prvého) dieťaťa?

Ako dlho ste sa vyrovnávali s odchodom posledného dieťaťa	n	%
1 mesiac	22	42
2 mesiace	6	12
6 mesiacov	8	15
viac ako 6 mesiacov	2	4
úplne sme sa nevyrovnali	13	25
iné	1	2

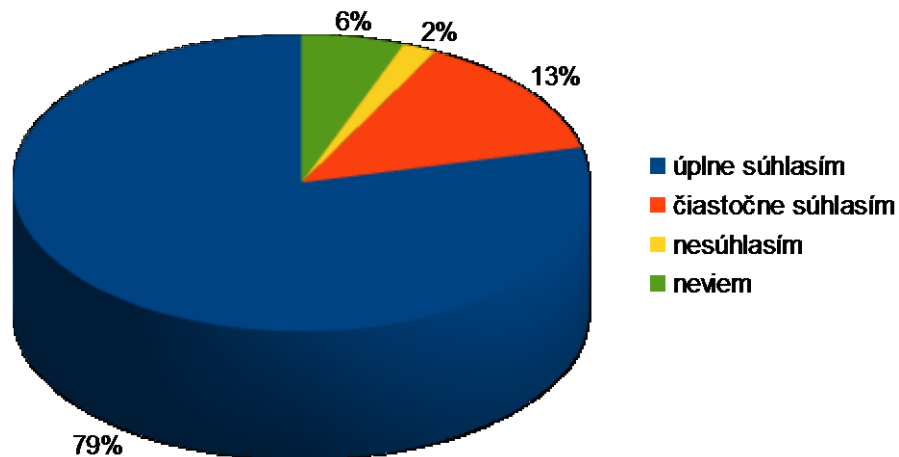

Graf 12 Ako dlho ste sa vyrovnávali s odchodom posledného (prvého) dieťaťa?

Nasledovala otázka: „Ako dlho ste sa vyrovnávali s odchodom posledného (prvého) dieťaťa?“ na túto otázku nám odpovedalo 52 profesionálnych rodičov, z toho 22 profesionálnych rodičov sa vyrovnávalo s odchodom – 1 mesiac, 6 profesionálnych rodičov – 2 mesiace, 8 profesionálnych rodičov 6 mesiacov, 2 profesionálni rodičia – viac ako 6 mesiacov. Úplne sa nevyrovnalo s odchodom dieťaťa 13 profesionálnych rodičov, a možnosť iné označil len 1 profesionálny rodič – nemal som sa s čím vyrovnávať, dieťa bolo u nás veľmi krátko (graf 12).

Tabuľka 13 Je dôležité, aby sa na odchod dieťaťa pripravila celá rodina?

Je dôležité, aby sa na odchod dieťaťa pripravila celá rodina?	n	%
úplne súhlasím	41	79
častočne súhlasím	7	13
nesúhlasím	1	2
neviem	3	6

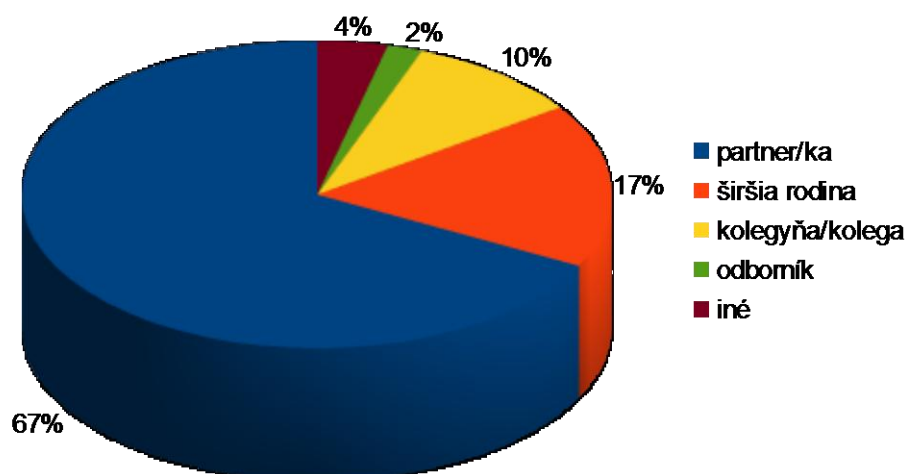

Graf 13 Je dôležité, aby sa na odchod dieťaťa pripravila celá rodina?

Na otázku z dotazníka č. 13 „Je dôležité, aby sa na odchod dieťaťa pripravila celá rodina?“ odpovedalo 41 profesionálnych rodičov z 52 PR – úplne súhlasilo, 7 profesionálnych rodičov – čiastočne súhlasilo, 1 profesionálny rodič nesúhlasil, 3 profesionálni rodičia označilo možnosť iné. Až 79% profesionálnych rodičov prevažne súhlasilo, aby sa na odchod pripravila celá rodina (graf 13).

Tabuľka 14 Kto vám najviac pomohol vyrovnať sa s odchodom dieťaťa?

Kto vám najviac pomohol vyrovnať sa s odchodom dieťaťa?	n	%
partner/ka	35	67
širšia rodina	9	17
kolegyňa/kolega	5	10
odborník	1	2
iné	2	4

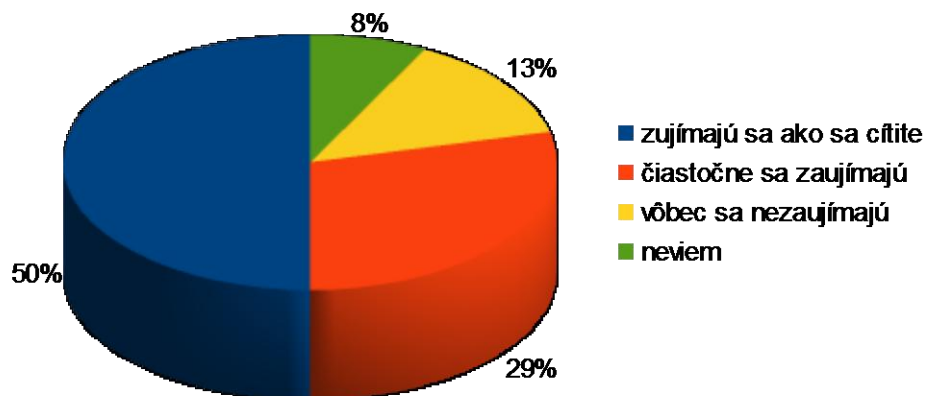

Graf 14 Kto vám najviac pomohol vyrovnat' sa s odchodom dieťaťa?

Nasledujúcou otázkou sme zisťovali: „Kto vám najviac pomohol vyrovnat' sa s odchodom dieťaťa?“ (otázka v dotazníku č. 14) Tabuľka 14 nám ukazuje výsledky, v ktorej vidíme, že najviac, 35 profesionálnych rodičov označilo, že najväčšiu oporu mu poskytol/a partner/ka 67% z celkového počtu 52 profesionálnych rodičov. 9 profesionálnym rodičom pomohla – širšia rodina, 5 profesionálnym rodičom pomohol/a – kolega/ kolegyňa, 1 profesionálnemu rodičovi pomohol odborník. Možnosť iné označili 2 profesionálni rodičia – uviedli, že s odchodom dieťaťa im pomohli hlavne ostatné ostávajúce deti v rodine (graf 14).

Tabuľka 15 Ako reagovala vaša širšia rodina na odchod dieťaťa z vašej rodiny?

Zaujímala sa vaša širšia rodina o vaše pocity pri odchode dieťaťa zvereného do vašej starostlivosti?	n	%
zaujímajú sa ako sa cítite	26	50
čiastočne sa zaujímajú	15	29
vôbec sa nezaujímajú	7	13
neviem	4	8

Graf 15 Ako reagovala vaša širšia rodina na odchod dieťaťa z vašej rodiny?

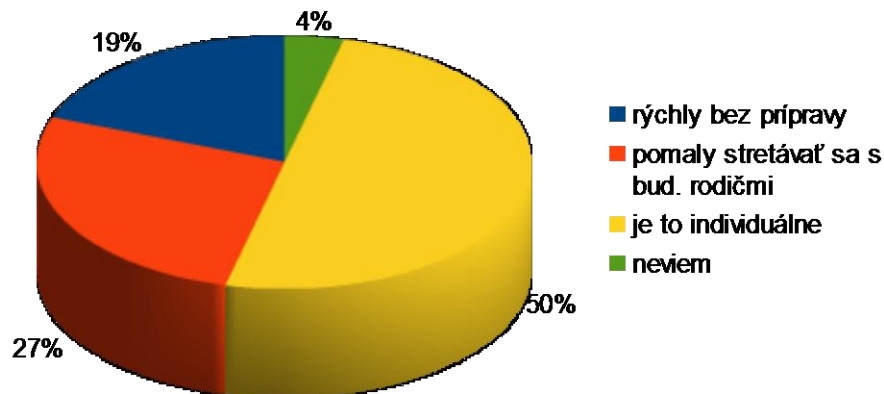
V otázke č. 15 sme sa pýtali respondentov „Zaujímala sa vaša širšia rodina o vaše pocity pri odchode dieťaťa zverného do vašej starostlivosti?“ Tabuľka 15 nám ponúka výsledky zistení, v ktorej vidíme, že 26 profesionálnych rodičov uviedlo – že sa širšia rodina zaujíma o to ako sa cítia, 15 profesionálnych rodičov označilo – čiastočne sa zaujíma širšia rodina, 7 profesionálnych rodičov označilo že sa rodina – vôbec nezaujíma o ich pocity keď dieťa, odišlo z profesionálnej rodiny. 4 profesionálny rodičia označilo možnosť – neviem.

(graf 15)

Tabuľka 16 Podľa vás, odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny má byť

Podľa vás, odchod z profesionálnej rodiny má byť	n	%
rýchly bez prípravy	10	19
pomaly sa má stretávať s rodičmi	14	27
je to individuálne	26	50
neviem	2	4

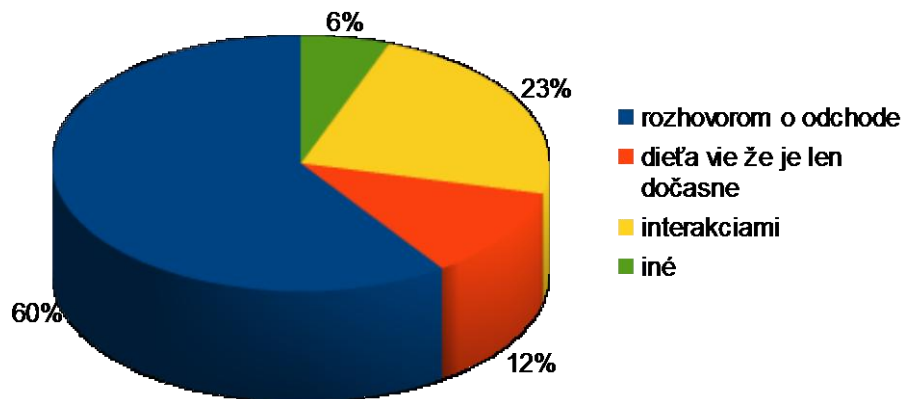

Graf 16 Podľa vás, odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny má byť

Ako ukazujú výsledky v tabuľke 16 chceli sme vedieť, čo si myslia profesionálni rodičia, aký by mal byť odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny. Z celkového počtu 52 respondentov 10 profesionálnych rodičov je toho názoru, že – rýchly bez predošlej prípravy, 14 profesionálnych rodičov – pomaly by sa dieťa malo stretávať s budúcimi rodičmi, 26 profesionálnych rodičov si myslí – že je to individuálne pri každom dieťati a 2 profesionálni rodičia sa nám nevedeli k otázke vyjadriť (graf 16).

Tabuľka 17 Čo preferujete pri príprave vášho dieťaťa na odchod z vašej profesionálnej rodiny?

Čo preferujete pri príprave vášho dieťaťa na odchod z PNR?	n	%
rozhovorom o odchode	31	60
dieťa vie, že je u nás len dočasne	6	12
interakciami	12	23
iné	3	6

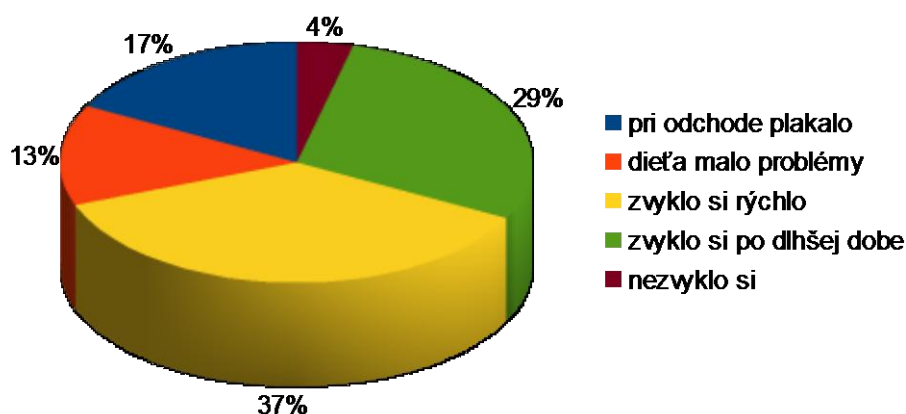

Graf 17 Čo preferujete pri príprave vášho dieťaťa na odchod z vašej profesionálnej rodiny?

Nasledujúcou otázkou sme zistovali, čo preferujú profesionálni rodičia pri príprave svojho dieťaťa pri odchode z profesionálnej rodiny. Z celkového počtu 52 profesionálnych rodičov 31 profesionálnych rodičov sa prikláňa k možnosti, že prispôbujú rozhovor o odchode s ohľadom na vek dieťaťa, 6 profesionálnych rodičov uviedlo – už pri príchode dieťa vedelo, že je u nás len dočasne, 12 profesionálni rodičia – označili možnosť, že interakciami s budúcimi rodičmi, 3 profesionálni rodičia označili možnosť – iné, deti sa vrátili do biologickej rodiny (graf 17).

Tabuľka 18 Ako prežívalo posledné dieťa odchod z profesionálnej rodiny?

Ako prežívalo posledné dieťa odchod z profesionálnej rodiny?	n	%
pri odchode plakalo	9	17
dieťa malo problémy	7	13
zvyklo si pomerne rýchlo	19	37
zvyklo si po dlhšej dobe	15	29
nezvyklo si	2	4

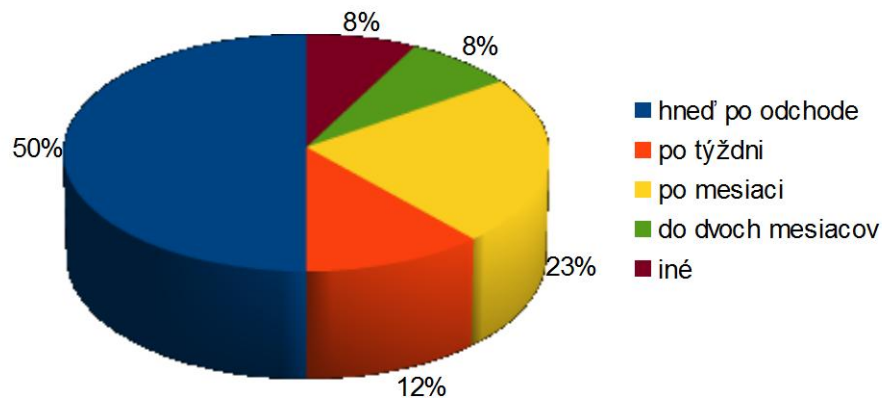

Graf 18 Ako prežívalo posledné dieťa odchod z profesionálnej rodiny?

V tejto otázke nás zaujímalo, ako prežívalo odchod samotné dieťa z profesionálnej rodiny. Ako nám ukazujú zistené výsledky v tabuľke 18, 9 profesionálnych rodičov z celkového počtu 52 uviedlo – dieťa pri odchode plakalo aj keď už poznalo nových rodičov, 7 profesionálnych rodičov označilo – dieťa malo problémy so včlenením sa do novej rodiny. Najviac, 19 profesionálnych rodičov z celkového počtu 52 PR označili – dieťa si zvyklo pomerne rýchlo, 15 profesionálnych rodičov uviedlo – dieťa si zvyklo po dlhšej dobe a 2 profesionálni rodičia uviedli – že dieťa si nezvyklo (graf 18).

Tabuľka 19 Podľa vás, po akom čase by profesionálna rodina po odchode dieťaťa mala prijať ďalšie dieťa?

Podľa vás, po akom čase by profesionálna rodina po odchode dieťaťa mala prijať ďalšie dieťa?	n	%
hneď po odchode dieťaťa	26	26
po týždni	6	12
po mesiaci	12	23
do dvoch mesiacov	4	8
iné	4	8

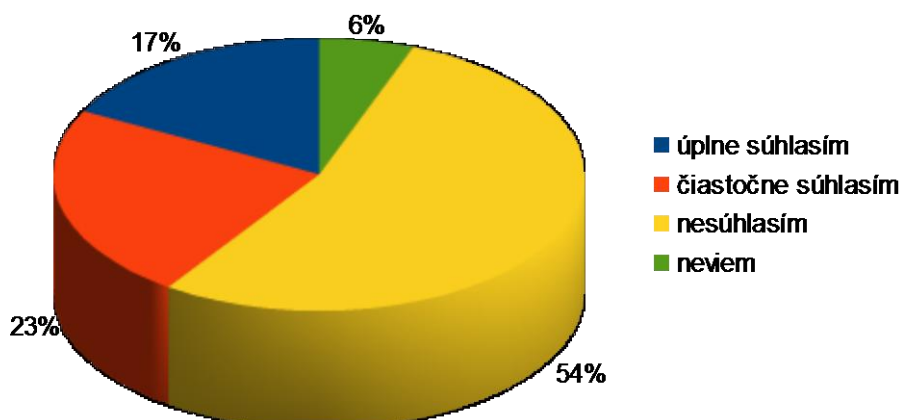

Graf 19 Podľa vás, po akom čase by profesionálna rodina po odchode dieťaťa mala prijať ďalšie dieťa?

Ako výsledky v tabuľke 19 ukazujú, z 52 profesionálnych rodičov - 26 profesionálnych rodičov 50% si myslí, že by mali prijať dieťa – hneď po odchode dieťaťa, 6 profesionálnych rodičov – po týždni by prijalo dieťa, 12 profesionálnych rodičov – po mesiaci, 4 profesionálni rodičia by dieťa prijali – do 2 mesiacov, 4 profesionálni rodičia označili možnosť – iné a uviedli, že je to individuálne podľa toho ako je rodina unavená a potrebuje čas na regeneráciu, psychický a fyzický oddych (graf 19).

Tabuľka 20 Poznamenal odchod dieťaťa váš postoj k novému dieťaťu?

Poznamenal odchod dieťaťa váš postoj k novému dieťaťu?	n	%
úplne súhlasím	9	17
čiastočne súhlasím	12	23
nesúhlasím	28	54
neviem	3	6

Graf 20 Poznamenal odchod dieťaťa a váš postoj k novému dieťaťu?

Posledná v otázka č. 20 v dotazníku bola: „Poznamenal odchod dieťaťa a váš postoj k novému dieťaťu?“ Z výsledkov v tabuľke vidíme, že 9 profesionálnych rodičov – úplne súhlasilo, 12 profesionálnych rodičov – čiastočne súhlasilo, 28 profesionálnych rodičov – nesúhlasilo že ich poznamenal odchod dieťaťa k postojú k novému dieťaťu a 3 profesionálni rodičia sa nám nevedeli vyjadriť k položenej otázke (graf 20).

Môžeme konštatovať, že profesionálni rodičia sú rôzni, tak ako sú rôzne deti, s ktorými sa vo svojej praxi stretávame. Rôzne pristupujú k deťom, rôzne ich vychovávajú, musíme brať do úvahy aj to, že či sa profesionálni rodičia dokážu dostatočne odosobniť a neporovnávať deti navzájom medzi sebou, či dokážu kvalifikovane zmeniť prístup k novým deťom, ktoré prichádzajú do ich profesionálnej rodiny. Rovnako dôležité je aj to, či si členovia rodiny navzájom „sahnú“ a v akom veku dieťa do rodiny príde.

6.1 Interpretácia výskumných otázok bez grafického znázornenia

V tejto časti odpovieme na päť čiastkových výskumných otázok. Odpovede sme zosumarizovali z výsledkov nášho výskumu.

Čiastková otázka č. 1 znie: „Sú profesionálni náhradní rodičia spokojní s obsahom prípravy pre profesionálnych náhradných rodičov?“ Z celkového počtu 52 respondentov je 39 žien a 13 mužov. Vytvorili sme 6 skupín na zistenie spokojnosti profesionálnych rodičov s prípravou na budúce povolanie a ich spokojnosť či očakávanie na prípravách pre budúcich profesionálnych rodičov. Môžeme konštatovať, že zo zistených výsledkov, ktoré

sme získali prostredníctvom dotazníkov – 29 PNR z celkového počtu 52 PNR, profesionálni rodičia 56% považujú prípravu dostatočnú vo všetkých oblastiach (viď tabuľka 6).

Na našu stanovenú čiastkovú otázku č. 2, ktorá znie: *Ako prežíva odchod z profesionálnej rodiny dieťa?* nám odpovedalo 52 profesionálnych rodičov rôzne. Odpovede záležali hlavne od toho, ako dlho žilo dieťa v profesionálnej rodine. Iné je to pri maličkých deťoch, ktoré sú v rodinách krátko a nepamätajú si svojich profesionálnych rodičov. Tieto deti zväčša pobudnú v rodinách do pol roka, kým sa pre ne nenájdu noví rodičia. U detí ktoré sú staršie a žijú v profesionálnych rodinách dlho, časový úsek je rôzny od pol roka do dvoch a viac rokov, záleží aj na tom, aký vzťah majú tieto deti vybudovaný s profesionálnymi rodičmi. Taktiež u detí, ktoré sa vracajú naspäť do biologických rodín, tento sútok nie je taký hlboký ako u detí, ktoré prechádzajú do inej formy náhradnej starostlivosti. Myslíme si, že každé dieťa, ktoré odchádza z profesionálnej rodiny, si prejde obdobím smútku, pretože sa mu znova mení život, netuší čo ho čaká, musí sa znova prispôbovať novým podmienkam, novým rodičom, novému okoliu. Niektorým deťom prispôsobenie trvá kratšie, niektoré deti si tento prechod odplačú aj keď príprava bola dostatočná, iným deťom trvá prispôbovanie sa novej rodine dlhšie (viď tabuľka 18). Tiež si myslíme, že je pre deti, ale aj profesionálnych rodičov veľmi dôležité, aby noví rodičia udržiavali spoločné kontakty.

Čiastková otázka č. 3 znela: *Ako sa s odchodom dieťaťa vyrovnáva profesionálny rodič?* Táto otázka súvisí aj z otázkami v dotazníku č 12 (viď tabuľka) a č 10 (viď graf) V jednej sme zisťovali ako dlho sa vyrovnávajú rodičia s odchodom prvého dieťaťa z profesionálnej rodiny. Z celkového počtu 52 respondentov nám 24 profesionálnych rodičov odpovedalo, že sa úplne s odchodom dieťaťa nevyrovnali (tabuľka 11). Podobne to bolo aj pri odchode posledného dieťaťa z profesionálnej rodiny, kde nám z 52 respondentov odpovedalo 22 profesionálnych rodičov, že sa vyrovnávali s odchodom 1 mesiac, a úplne sa nevyrovnalo s odchodom dieťaťa 13 profesionálnych rodičov, čo predstavuje 25% z celkového počtu respondentov (viď graf 12). Situácia je ťažšia aj v tom prípade, ak sa profesionálni rodičia nemajú s kým rozprávať o odchode detí z ich rodiny. Z celkového počtu 100% respondentov až 13% profesionálnych rodičov nám uviedlo, že sa širšia rodina vôbec nezaujíma, alebo len čiastočne 29%, o to ako sa cítia, čo práve prežívajú (viď graf 15).

Z týchto zistení vyplýva, že odchod detí je skutočným problémom pre profesionálnych rodičov. Ešte viac sa prehlbuje smútok z odchodu detí, ak sa nová rodina, ktorá zobrala dieťa do inej formy náhradnej starostlivosti rozhodne, že nebude udržiavať žiaden kontakt s bývalými profesionálnymi rodičmi.

Čiastková otázka č. 4 mala znenie: *Je dôležité pripraviť dieťa na odchod z profesionálnej rodiny?* Je zhodná s otázkou v dotazníku č. 13. (viď graf 13) Z našich zistení je zrejmé, že väčšina profesionálnych rodičov si myslí, že je potrebné pripraviť dieťa na odchod z profesionálnej rodiny. Ak by sme sa pozerali na dieťa očami dieťaťa, videli by sme, že deti ktoré vyrastali v profesionálnej rodine, si prevažne vytvorili vzťah, puto, k tým náhradným rodičom, u ktorých žijú. Považujú ju za svoju rodinu, mnohokrát jedinú a prvú fungujúcu, ktorú v živote mali. Aj pre samotné deti, je odchod z profesionálnej rodiny veľmi ťažký, u niektorých detí až traumatický, keď musia opustiť ľudí ktorých milovali. U každého dieťaťa je odchod individuálny, veľký faktor zohráva u nich aj to, ako dlho boli deti v profesionálnej rodine.

Naša posledná čiastková otázka č. 5 znela: *„Je lepšie prijať nové dieťa hneď po odchode predošlého dieťaťa?“* je spätá so získanými odpoveďami z dotazníka (viď tabuľka 19). Prevažná väčšina profesionálnych rodičov si myslí, že dieťa by malo prísť do rodiny čo najskôr, podľa toho ako uviedli, by mal byť príchod hneď po odchode predchádzajúceho dieťaťa. Nemyslíme si, že je to vhodné, aby profesionálna rodina prijala dieťa hneď po odchode. Potrebujú určitý čas na regeneráciu, dôležitý pre rodinu je aj psychický a fyzický oddych. Každý profesionálny rodič aj rodina potrebuje psychohygienu, aby sa predišlo syndrómu vyhorenia. Myslíme si, že optimálna doba na prijatie nového dieťaťa do rodiny je jeden mesiac od odchodu predošlého dieťaťa. Ale samozrejme každý človek je iný, tak ako každá rodina.

Vyhodnotenie hypotéz

H1 Predpokladáme, že čím je kvalitnejšia príprava profesionálneho rodiča, tým sa vyrovnávajú s odchodom dieťaťa ľahšie.

Prvým krokom bude formulácia nulovej (H_0) a alternatívnej (H_A) hypotézy:

H_{01} Kvalita prípravy profesionálneho rodiča neovplyvňuje jeho pocity pri odchode dieťaťa z profesionálnej náhradnej rodiny.

H_{A1} Kvalita prípravy profesionálneho rodiča ovplyvňuje jeho pocity pri odchode dieťaťa z profesionálnej náhradnej rodiny.

Pre testovanie použijeme test nezávislosti chí kvadrát.

Príprava PNR	Pozorovaná četnosť P	Očakávaná četnosť O	P – O	(P – O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Áno	36	13	23	529	40,69
iba čiastočne	4	13	-9	81	6,23
nedostatočne	10	13	-3	9	0,69
neviem	2	13	-11	121	9,3
	Σ52	Σ52			Σ56,91

Tabuľka 21

Pomocou testu nezávislosti chí-kvadrát pre kontingenčnú tabuľku sme zistovali vzťah medzi kvalitou prípravy profesionálneho rodiča a odchodom dieťaťa. Vypočítaná hodnota testovaného kritéria $\chi^2 = 56,91$, bola porovnaná s kritickou hodnotou $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$ a je teda vyššia než kritická hodnota, preto odmietame nulovú hypotézu a prijímame hypotézu alternatívnu. *Existuje štatisticky významná súvislosť medzi kvalitou prípravy profesionálneho rodiča a ovplyvňovaním jeho pocity pri odchode dieťaťa z profesionálnej náhradnej rodiny.*

Z odpovedí na uvedené otázky bola preukázaná štatisticky významná súvislosť. To znamená, že kvalita prípravy profesionálneho rodiča významne ovplyvňuje jeho pocity pri odchode dieťaťa z profesionálnej rodiny.

H2: Predpokladáme, že pri odchode ďalších detí s profesionálnej rodiny sa profesionálni rodičia vyrovnávajú s ich odchodom ľahšie.

H_{02} Pocit profesionálnych rodičov pri vyrovnávaní sa s odchodom detí je rovnaký, nezáleží na tom, koľko už mali detí.

H_{A2} Pocit profesionálnych rodičov pri vyrovnávaní sa s odchodom detí je rozdielny, záleží na tom, koľko už mali detí.

Ako dlho ste sa vyrovnávali s odchodom posledného dieťaťa	Pozorovaná četnosť P	Očakávaná četnosť O	P – O	(P – O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
1 mesiac	22	8,66	13,34	26,68	3,08
2 mesiace	6	8,66	-2,66	5,32	0,61
6 mesiacov	8	8,66	-0,66	1,32	0,15
viac ako 6 mesiacov	2	8,66	-6,66	13,32	1,53
úplne sme sa nevyrovnali	13	8,66	4,34	8,68	1
iné	1	8,66	-7,66	15,32	1,76
	Σ 52	Σ 52			Σ 8,13

Tabuľka 22

Pri pocite profesionálnych rodičov pri vyrovnávaní sa z odchodom detí sme zisťovali štatistickú významnosť pomocou testu nezávislosti chí-kvadrát kontingenčnou tabuľkou. Pri zvolenej hladine významnosti α 0,05 je hodnota testovaného kritéria $\chi^2 = 8,13$. Porovnaním s kritickou hodnotou $\chi^2_{0,05}(5) = 11,070$ je zrejmé, že nebola preukázaná významná súvislosť. Prijímame nulovú hypotézu H_{02} . *Neexistuje štatisticky významná súvislosť pri vyrovnávaní sa profesionálnych rodičov s odchodom detí s počtom detí, ktoré už mali.*

Testovali sme skupinu profesionálnych rodičov, ktorý už mali skúsenosti s odchodom detí z rodiny. Najpočetnejšiu skupinu až 22 profesionálnych rodičov uviedlo, že z odchodom

posledného dieťaťa z rodiny sa vyrovnávajú jeden mesiac. Až 13 profesionálnych rodičov nám označilo, že z odchodom posledného dieťaťa sa úplne nevyrovnali.

Tieto zistenia sú veľmi zaujímavé, pretože sme si mysleli, že pocit profesionálnych rodičov

pri vyrovnávaní sa s odchodom detí je rozdielny, záleží na tom, koľko už mali detí. Môžeme konštatovať, že aj keď profesionálni rodičia mali viac detí, ktoré z ich rodiny odišli, je to pre nich stále veľký problém, s ktorým sa nevyrovnali. Každý odchod dieťaťa je iní, emocionálne náročný.

H3: Predpokladáme, že čím je dieťa v profesionálnej rodine dlhšie, tým ťažšie prežíva odchod z profesionálnej rodiny.

H₀₃ Ťažkosti odchodu dieťaťa z profesionálnej rodiny nie sú väčšie, neodvíjajú sa od toho, aký čas sú v profesionálnej rodine.

H_{A3} Ťažkosti odchodu dieťaťa z profesionálnej rodiny sa zväčšujú, ak je dieťa dlhšie v profesionálnej rodine.

Podľa vás, po akom čase by profesionálna rodina po odchode dieťaťa mala prijať ďalšie dieťa?	Pozorovaná četnosť P	Očakávaná četnosť O	P – O	(P – O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
hneď po odchode dieťaťa	26	10,4	15,6	31,2	3
po týždni	6	10,4	-4,4	8,8	0,84
po mesiaci	12	10,4	1,6	3,2	0,3
do dvoch mesiacov	4	10,4	-6,4	12,8	1,23
iné	4	10,4	-6,4	12,8	1,23
	Σ 52	Σ 52			Σ 6,6

Tabuľka 23

Pomocou testu nezávislosti chí-kvadrát pre kontingenčnú tabuľku sme zisťovali, či sú je vzťah medzi tým aký dlhý čas dieťa v profesionálnej rodine strávi a ťažkosťami odchodu dieťaťa pri odchode z profesionálnej rodiny. Vypočítanú hodnotu testovaného kritéria $\chi^2 = 6,6$ sme porovnali s kritickou hodnotou $\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$. Zistená hodnota je teda nižšia než kritická hodnota, preto prijímame nulovú hypotézu a odmietame hypotézu alternatívnu. *Neexistuje štatisticky významná súvislosť medzi tým, či ťažkosti odchodu dieťaťa z profesionálnej rodiny nie sú väčšie, neodvíjajú sa od toho, aký čas sú v profesionálnej rodine.*

Zo získaných odpovedí na uvedené otázky nebola preukázaná štatisticky významná súvislosť. To znamená že, ťažkosti odchodu dieťaťa z profesionálnej rodiny nie sú väčšie, neodvíjajú sa od toho, aký čas sú v profesionálnej rodine. Podľa našich zistení sa neodvíjajú ťažkosti dieťaťa od toho, aký čas strávi v profesionálnej rodine, pretože každé dieťa je iné, inak prežíva odchod z profesionálnej rodiny dieťa, ktoré sa vracia naspäť do biologickej rodiny, inak dieťa, ktoré je maličké a inak staršie prípadne dospievajúce dieťa.

Podľa 26 profesionálnych rodičov z celkového počtu 52 respondentov väčšina z nich zastáva názor, že nové dieťa by do profesionálnej rodiny malo prísť hneď po odchode predošlého dieťaťa. Zastávame názor, ktorý potvrdilo 12 profesionálnych rodičov, že nové dieťa by do rodiny malo prísť po mesiaci. Tento čas je dôležitý na oddych a psychohygienu profesionálneho rodiča a jeho rodinných príslušníkov.

6.2 Záver výskumu

V závere budeme odpovedať na základnú výskumnú otázku „Akým spôsobom ovplyvňuje odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny profesionálnych rodičov?“. Naším výskumom sme zistili, že odchod dieťaťa je obrovským problémom pre profesionálnych rodičov, ako aj pre samotné deti, ktoré z profesionálnej rodiny odchádzajú. Nemôžeme definovať presne, akým spôsobom ovplyvňuje odchod detí z rodín, lebo každý rodič je iný. Rovnako aj každé dieťa prežíva odchod úplne iným spôsobom. Každý potrebuje rôzne dlhý čas na vyrovnanie sa so svojím smútkom a bolesťou, ktorú pociťuje. Súhlasíme s tým, že je veľmi dôležité sa na tento čas, ktorý príde skôr či neskôr, v každej profesionálnej ro-

dine riadne pripraviť. Rovnako sa musia pripraviť profesionálni rodičia, ale aj odchádzajúce dieťa. Dôležitá je v rodine komunikácia. Profesionálni rodičia sa z odchodom vyrovnávajú rôzne, niektorý prestanú vykonávať svoje povolanie, pretože nedokážu zvládnuť veľmi veľkú emocionálnu záťaž. Iných profesionálnych rodičov odchod dieťaťa zasiahne tak, že zmenia prístup k ďalšiemu dieťaťu, alebo si nájdu iný spôsob, ako sa vyrovnáť s touto psychickou záťažou. Ani jeden odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny sa nedá porovnávať, každý je iný. Záleží na tom, aké dieťa je v profesionálnej rodine, či ide o bábätko, alebo staršie dieťa, ako dlho dieťa bolo v rodine a aký pevný vzťah bol medzi profesionálnym rodičom a dieťaťom vytvorený. Môžeme však tvrdiť, že každý profesionálny rodič potrebuje čas na psychohygienu, regeneráciu a v neposlednom rade na smútok. V živote profesionálnej rodiny nastáva po odchode dieťaťa k veľkým zmenám. Ide o zmenu denného režimu, ktorým sa rodina nejaký čas riadila a môže dôjsť až k strate zamestnania. Dochádza k tomu hlavne vtedy, keď detský domov nemá pre profesionálneho rodiča vhodné dieťa do starostlivosti.

Dieťa, ktoré odchádza z profesionálnej rodiny, to tiež nemá jednoduché. Odchod z profesionálnej rodiny zvyčajne prežíva veľmi ťažko. Keď tieto deti prišli do profesionálnych rodín, mnohokrát ani nevedeli čo je naozajstná fungujúca rodina, vo svojej pôvodnej rodine žili určitým spôsobom života. Keď boli vyňaté z biologickej rodiny, v prvom rade si museli zvyknúť na detský domov, nové tety, nový režim, nové prostredie, školu, škôlku, čo trvalo nejakú dobu. Neskôr z detského domova boli umiestnené do profesionálnej rodiny a tento proces zvykania si na nové prostredia sa začal odznova. Adaptácia na nové prostredie u detí je individuálna, niektoré deti potrebujú kratší čas, iné dlhší čas. Veľmi záleží na veku dieťaťa, na dĺžke pobytu v biologickej rodine, detskom domove, krízovom centre, alebo iných miestach, ktorými prešli. Čím viac tých miest je, kde sa dieťa nachádzalo, tým viac dieťa prestáva veriť dospelým a uzatvára sa do seba. Veľmi dlhý čas potom trvá, kým dieťa znova začne dôverovať ľuďom, ktorí sa o neho starajú v profesionálnej rodine. Po čase nastane čas, keď sa dieťaťu nájde nová náhradná starostlivosť, pestúnska alebo adoptívna rodina a tento proces adaptácie začína odznova.

6.3 Odporúčania pre prax

Téme odchodom detí z profesionálnych rodín nie je venovaná dostatočná pozornosť. Ide predovšetkým o veľmi veľkú psychickú záťaž, pre profesionálnych rodičov ako aj pre samotné odchádzajúce deti. Každý z profesionálnych rodičov musí absolvovať prípravu PRIDE. Na týchto prípravách pre budúcich profesionálnych rodičov sa diskutuje predovšetkým o odchodoch detí len teoreticky, ale v praxi sa stretávame s množstvom rozličných problémov. Každý odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny je iný, neporovnateľný. Odporúčali by sme aby sa na prípravách venovalo viac času práve tejto problematike. Myslíme si, že by bolo potrebné aby na prípravy boli prizývaný hlavne profesionálni rodičia, ktorí už majú skúsenosti s odchodmi detí, aby sa podelili o svoje postrehy a dojmy. Pomohlo by to aspoň s častí priblížiť problém, ktorí čaká na každého profesionálneho rodiča, keď sa dieťaťu nájde nová rodina, prípadne sa vráti naspäť do svojej biologickej rodiny. Ďalej detským domovom by sme odporúčali, aby venovali viac času, pri výbere vhodných detí do profesionálnych rodín. Každému profesionálnemu rodičovi by sme odporúčali supervízie, kde za prítomnosti psychológa si môžu rodičia odovzdávať svoje skúsenosti a poznatky s problematikou odchodu detí z rodín. Myslíme si, že by tieto poznatky a skúsenosti priniesli profesionálnym rodičom obohatenie a vo veľkej miere by boli pre nich prínosom. Dôležitou podmienkou je komunikácia detského domova s profesionálnym rodičom pri príprave dieťaťa na prechod do inej formy náhradnej starostlivosti. Odporúčame zefektívniť spoluprácu a koordináciu každého postupu, podľa ktorého sa budú obidve strany riadiť. Je to veľmi dôležité pre psychickú pohodu dieťa.

---

7 ZÁVER

Rodina jako primárny sociálny systém vytvára podmienky pre osvojenie základných sociálnych rolí, hodnôt, je všeobecne považovaná za základnú bunku spoločnosti. Tak ako vplýva spoločnosť na rodinu, tak aj samotná rodina pôsobí na spoločnosť. Plní množstvo dôležitých funkcií. Rodina je základnou sociálnou skupinou, primárne zabezpečuje socializáciu detí. Vo všeobecnosti rodiny prechádzajú v priebehu svojej existencie rôznymi zmenami. K týmto zmenám dochádza aj v dôsledku vnútorných zmien rodiny, spoločenských zmien, čo má veľký vplyv na výchovnú funkciu rodiny. Často hovoríme v spoločnosti o tom, že deti a mládež sú „našou budúcnosťou“. Preto je to cieľová skupina, ktorej by mala patriť vysoká pozornosť, pomoc, podpora, výchova a láska či už v prvom rade od rodičov, širšej rodiny, priateľov, ale aj učiteľov, vychovávateľov, pracovníkov s deťmi a mládežou, atď. Často krát práve absencia aktivity dospelých, alebo ich zaneprázdnenosť, nezáujem, neochota komunikovať a priateľsky vstupovať do života detí a mládeže, vyvolávajú v nich pocity frustrácie, nedostačnosti, nedôležitosti. Preto, jednou z foriem ako zaujať autoritu v okolí, je rebélia v najrôznejších podobách, ktorá sa vie prejavovať aj v tom, ako trávajú svoj voľný čas. Deti a mládež sa často utiekajú k prehnanej aktivite – vybíjanie si agresie prostredníctvom vandalizmu, alebo ponocovaním a potulovaním sa v partiách na uliciach, alebo v disko kluboch, skúšaním rôznych návykových látok atď., alebo k pasivite – dlhé hodiny trávajú pred televíziou, internetom atď. Práve voľný čas je priestor, kde by sa dal vybudovať dobrý vzťah s deťmi a mládežou, rozvíjať ich osobnosť, ich sebaúctu a hodnotu natoľko, aby to výrazne ovplyvnilo ich sebaurčenie a smerovanie v živote.

Každé dieťa pre svoj zdravý rozvoj a vývoj potrebuje, aby malo naplnené svoje základné potreby. Potrebuje osobu, pri ktorej sa bude cítiť bezpečne, na ktorú sa môže kedykoľvek spoľahnúť, požiadať o pomoc. Dieťa pre zdravý vývoj potrebuje veľké množstvo lásky, podpory a pozornosti a človeka, ktorý ho všetko naučí, čo potrebuje do života. Toto všetko sa naučí v rodine. Vôbec nie je podstatné, koľko členov rodina má, či sú len traja, alebo piati. Dôležité je, aby si rodina navzájom pomáhala, aby mali medzi sebou fungujúci vzťah. Ale sú chvíle, keď sa v rodine niečo pokazí, keď nastanú problémy, ktoré rodina sama už nedokáže riešiť. Najčastejšie tieto problémy sú spojené so stratou zamestnania rodičov, stratou príjmu, chudoba, alkohol, gamblerstvo a pod. Pri týchto problémoch často rodičia zabúdajú na deti, ktoré potom trpia hladom, zimou, strachom, a najčastejšie pocitom hanby za svojich rodičov. Častokrát až dovedy, kým si túto situáciu nevšimne okolie

---

a túto skutočnosť nenahlási. Do života takýchto rodín potom prichádzajú sociálni pracovníci, ktorí zisťujú, kde nastali problémy. Ak rodina ani pod dohľadom nevykoná žiadne zmeny k lepšiemu, na rad prichádza náhradné riešenie, kedy klasickú biologickú rodinu musí nahradiť iná forma náhradnej starostlivosti o dieťa. Všetky formy náhradnej starostlivosti majú prednosť pred ústavnou starostlivosťou. Týmito formami starostlivosti sme venovali celú našu diplomovú prácu. Ak náhodou zlyhajú všetky možnosti, dieťa putuje rozhodnutím súdu do detského domova. Odtiaľ prechádza do profesionálnej rodiny, ak sa jedná o dieťa do šiesteho roku života.

V našej diplomovej práci sme sa venovali profesionálnym rodinám a ich problémom pri odchode detí z rodín. Konštatujeme, že sme naplnili jej hlavný cieľ, ktorým bolo analyzovať sociálno-pedagogické aspekty problematiky odchodu detí z profesionálnej rodiny. Odpovede na naše otázky sme zisťovali pomocou anonymných dotazníkov, odpovedalo nám 52 profesionálnych rodičov, ktorí už mali skúsenosti s odchodmi detí z profesionálnej rodiny. Zo získaných odpovedí na uvedené otázky vyplýva, že kvalita prípravy profesionálneho rodiča významne ovplyvňuje jeho pocity pri odchode dieťaťa z profesionálnej rodiny. Z vlastnej skúsenosti môžem potvrdiť, že príprava profesionálneho rodiča nie je dostatočná. Vo veľkej miere v nej chýbajú informácie o odchodoch detí z rodín. Napriek tomu, že v príprave PRIDE školia budúcich profesionálnych rodičov odborníci, informácie sú len teoretické a okrajové. Z veľkej miery je to preto, že si školitelia odchody detí neodžili, čiže sú poskytované len v teoretickej rovine. Najpočetnejšia skupina, až 22 profesionálnych rodičov uviedla, že z odchodom posledného dieťaťa z rodiny sa vyrovnávajú jeden mesiac. Až 13 profesionálnych rodičov nám označilo, že z odchodom posledného dieťaťa sa úplne nevyrovnali. Môžeme konštatovať, že aj keď profesionálni rodičia mali viac detí, ktoré z ich rodiny odišli, je to pre nich stále veľký problém, s ktorým sa nevyrovnali. Každý odchod dieťaťa je iný, neporovnateľný, emocionálne náročný.

Odporúčali by sme, aby sa tejto problematike venovalo viac času na prípravách pre budúcich profesionálnych rodičov, rovnako, aby sa tejto téme venovali aj psychológovia a sociálni pracovníci v detských domovoch. Tak, ako pomoc v čase odchodu potrebujú samotné deti, mali by odborníci pomôcť prekonať smútok, stratu aj profesionálnym rodičom. Ďalej, detským domovom by sme odporúčali, aby venovali viac času pri výbere vhodných detí do profesionálnych rodín. Rovnako každému profesionálnemu rodičovi odporúčame supervízie, kde za prítomnosti psychológa si môžu rodičia odovzdávať svoje

---

skúsenosti a poznatky s problematikou odchodu detí z rodín. Myslíme si, že by tieto poznatky a skúsenosti priniesli profesionálnym rodičom obohatenie a vo veľkej miere by boli pre nich prínosom.

Napriek tomu všetkému, čo som si ja a moja rodina prežila s bolestivým odchodom „nášho“ dieťaťa, prácu profesionálneho rodiča vykonávam naďalej s láskou a presvedčením, že všetko čo robím, robím pre deti, ktoré nemali v živote toľko šťastia, ako naše biologické deti. S láskou, pokorou a nesmiernou trpezlivosťou, aj keď to nie je vždy jednoduché verím, že všetky deti si nájdu správny smer v živote, ktorý bude nasledovať po odchode z profesionálnej rodiny.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- [1] ARCHLEROVÁ, C. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2001. 119 s. ISBN 80-7178-578-4.
- [2] BAKOŠOVÁ, Z. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava: UK Filozofická fakulta, 2008. 251 s. ISBN 978-80-969944-0-3.
- [3] BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M. *Sanace rodiny*. Praha: Portál, 2008. 144 s. ISBN 978-80-7367-367-3.
- [4] BRISCH, K. H. *Poruchy vztahové vazby*. Praha: Portál, 2011. 132 s. ISBN 978-80-7367-870-8.
- [5] BRISCH, K. H. 2012. *Bezpečná výchova*. Praha: Portál, 2012. 160 s. ISBN 978-80-262-0063-5.
- [6] BOHOVICOVÁ, M. A kol. *Profesionálny rodič, alebo gul'atá kocka*. Bratislava: Občianske združenie Návrat, o.z. 2000. 86 s. ISBN 80-967908-1-1.
- [7] CAIRNS, K. *Bezpečná vazba medzi náhradnými rodiči a dieťaťom*. Praha: Portál, 2013. 179 s. ISBN 978-80-262-0370-4.
- [8] CISÁR, J., PAVELEKOVÁ, B., ŠTEVČEK, M. *Rodinné právo*. 2. vyd. Šamorín: Heuréka, 2008. 220 s. ISBN 978-80-89122-47-9.
- [9] DREIKURS, R., GREY, L. *Logické dôsledky*. Dunajská Streda: ARTUS, 1997. 171 s. ISBN 80-967148-72.
- [10] FILADELFIOVÁ, J. *Zvyšovanie kvality poskytovania starostlivosti a výchovy deťom v detských domovoch – zameranie na profesionálne rodiny a zamestnancov*. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2008. 139 s.
- [11] HÁJEK, K. *Práce s emociami pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2007. 120 s. ISBN 978-80-7367-346-8.
- [12] HODGKINSON, T. *Pohodoví rodičia*. Bratislava: Ikar, 2010. 208 s. ISBN

-
- 978-80-551-2104-8.
- [13] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: GRADA, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [14] KLECKA, M., KOZIK, J. M. 2012. *Dieťa s FASD Diferenciálna diagnostika a základy terapie*. Nitra: Návrat, 2012. 94 s. ISBN 978-80-969621-7-4.
- [15] KOLEKTÍV PRACOVNÍKOV. *Nielen o náhradnej rodinnej starostlivosti*. Bratislava: Návrat, o.z., 2008. 18 s.
- [16] KONČEKOVÁ, Ľ. *Poruchy psychického vývinu*. Prešov: PU Fakulta humanitných a prírodných vied, 1999. 114 s. ISBN 80-88885-63-9.
- [17] KOPŘIVA, K. 1997. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha : Portál, 1997. 152 s. ISBN 80-7178-150-9.
- [18] KRAJČÍROVÁ, M., MIKLOŠKO, J. *Mamy bocian nenosí*. Bratislava: Motýľ, 2004. 156 s. ISBN 80-89199-05-4.
- [19] KRAJČOVÁ, N., PASTEENÁKOVÁ, L. *Štýly výchovy v rodine v kontexte s hodnotovou orientáciou detí*. Prešov: Prešovská univerzita, 2009. 174 s. ISBN 978-80-555-0003-4.
- [20] LABÁTH, V. *Riziková mládež*. Praha: SLON, 2001. 157 s. ISBN 80-85850-66-4.
- [21] MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 1995. 108 s. ISBN 80-71-78-058-8.
- [22] MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém*. Praha: Portál, 2007. 109 s. ISBN 978-80-7367-270-6.
- [23] MATĚJČEK, Z. *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Portál, 2011. 344 s. ISBN 978-80-262-0000-0.
- [24] MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. Praha: SLON, 1995. 138 s. ISBN 80-85850-08-7.

-
- [25] MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008. 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
- [26] MATOUŠEK, O. *Podpora rodiny manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. 176 s. ISBN 978-80-262-0697-2.
- [27] NAVRÁTIL, S. *Problémové chování dětí a mládeže*. Praha: Grada, 2011. 120 s. ISBN 978-80-247-3672-3.
- [28] ONDREJKOVIČ, P., BREZÁK, J., VLČKOVÁ, M.. *Sociálna patológia ako predmet pozornosti sociálnej práce, sociálnej pedagogiky a vychovávateľstva*. Bratislava: Amos, 1999. 184 s. ISBN 80-88868-47-5.
- [29] SILLAMY, N. *Psychologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 246 s. ISBN 80-244-0249-1.
- [30] SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2012. 224 s. ISBN 978-80-262-0217-2.
- [31] ŠKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál, 2007. 144 s. ISBN 978-80-7367-318-5.
- [32] ŠKOVIERA, A. *Trendy náhradnej výchovy*. Bratislava: PETRUS, 2007. 173 s. ISBN 978-80-89233-32-8.
- [33] SMUTKOVÁ, L. *Sociální práce s rodinou*. Hradec Králové: Gaudeamus Katedra sociální práce a sociální politiky Pedagogická fakulta, 2007. 107 s. ISBN 978-80-7041-069-1.
- [33] ŠTÚROVÁ, J. *Zabudnuté deti*. Nové Zámky: Psychoprof, 2003. 72 s. ISBN 80-968798-4-7.
- [34] TRAIN, A. *Specifické poruchy chování a pozornosti*. Praha: Portál, 1997. 168 s. ISBN 80-7178-131-2.
- [35] TUREK, I. *Tvorivé riešenie problémov*. Bratislava: MPC, 1999. 104 s. ISBN 80-8052-054-2.

-
- [36] VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 1999. 448 s. ISBN 80-7178-214-9.
- [37] VYHLÁŠKA MINISTERSTVA ŠKOLSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY č.41/1991 Z. Z. *O odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických pracovníkov v znení neskorších predpisov*.
- [38] WRÓBEL, A. *Výchova a manipulace*. Praha: GRADA, 2008. 200 s. ISBN 978-80-247-2337-2.
- [39] ZELINA, M. *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti*. Bratislava: IRIS, 228 s. ISBN 80-967013-4-7
- [40] ŽILINČÍKOVÁ, D. *Vieš kto si? ... si veľmi dôležitá osoba*. Banská Bystrica: DALI-BB, 56 s. ISBN 978-80-969621-4-3.

Internetový zdroj

Browne, Kevin. *The Risk of Harm to Young Children in Institutional Care* [online].

[cit. 12.03.2015] Dostupné na [http:// savethechildren.org.uk//](http://savethechildren.org.uk/)

<http://www.savethechildren.org.uk/resources/online-library/the-risk-of-harm-to-young-children-in-institutional-care>

Právne predpisy

http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina/socialno-pravna-ochrana-deti/nahradna-starostlivost/ustavna-starostlivost.html?page_id=1211. [online].

[cit. 31.01.2015] Dostupné na [http://www.upsvar.sk//](http://www.upsvar.sk/)

<http://www.zbierka.sk/sk/vecny-register/socialnopravna-ochrana-deti>. [online].

[cit. 12.03.2015] Dostupné na [http://www.zbierka.sk//](http://www.zbierka.sk/)

ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK

Atd.	a tak ďalej
DeD	Detský domov
DKC	Detské krízové centrum
DMO	Detská mozgová obrna
FADS	Fetalalkoholový syndróm
PM	Profesionálna mama
PNR	Profesionálny náhradný rodič
PRIDE	Parents Resource Information Development Edukation
ÚPSVaR	Úrad práce sociálnych vecí a rodiny
Vš	Vysoká škola
Z.z.	Zbierka zákona

ZOZNAM GRAFOV

<i>Graf 1 Počet žien a mužov podieľajúcich sa na výskume</i>	38
<i>Graf 2 Vek respondentov podieľajúcich sa na výskume</i>	39
<i>Graf 3 Ako dlho vykonávate prácu profesionálneho rodiča?</i>	40
<i>Graf 4 Koľko máte v súčasnosti detí?</i>	41
<i>Graf 5 Kde ste absolvovali prípravu profesionálneho rodiča?</i>	42
<i>Graf 6 Ako hodnotíte prípravu profesionálnych rodičov?</i>	43
<i>Graf 7 Boli ste v rámci prípravy dostatočne pripravovaný na odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny?</i>	44
<i>Graf 8 Aké informácie by ste očakávali pri príprave na profesionálne rodičovstvo?</i>	45
<i>Graf 9 Koľko detí odišlo z vašej profesionálnej rodiny?</i>	46
<i>Graf 10 Ako ste sa vyrovnávali s odchodom dieťaťa?</i>	48
<i>Graf 11 Ako dlho ste sa vyrovnávali z odchodom prvého dieťaťa?</i>	49
<i>Graf 12 Ako dlho ste sa vyrovnávali s odchodom posledného (prvého) dieťaťa?</i>	50
<i>Graf 13 Je dôležité aby sa na odchod dieťaťa pripravila celá rodina?</i>	51
<i>Graf 14 Kto vám najviac pomohol vyrovnat' sa z odchodom dieťaťa?</i>	52
<i>Graf 15 Ako reagovala vaša širšia rodina na odchod dieťaťa z vašej rodiny?</i>	53
<i>Graf 16 Podľa vás, odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny má byť</i>	54

<i>Graf 17 Čo preferujete pri príprave vášho dieťaťa na odchod z vašej profesionálnej rodiny? .....</i>	<i>55</i>
<i>Graf 18 Ako prežívalo posledné dieťa odchod z profesionálnej rodiny? .....</i>	<i>56</i>
<i>Graf 19 Podľa vás, po akom čase by profesionálna rodina po odchode dieťaťa mala prijať ďalšie dieťa? .....</i>	<i>57</i>
<i>Graf 20 Poznamenal odchod dieťaťa váš postoj k novému dieťaťu? .....</i>	<i>58</i>

ZOZNAM TABULIEK

<i>Tabuľka 1 Počet žien a mužov podieľajúcich sa na výskume</i>	38
<i>Tabuľka 2 Vek respondentov podieľajúcich sa na výskume</i>	39
<i>Tabuľka 3 Ako dlho vykonávate prácu profesionálneho rodiča?</i>	40
<i>Tabuľka 4 Koľko máte v súčasnosti detí?</i>	41
<i>Tabuľka 5 Kde ste absolvovali prípravu profesionálneho rodiča?</i>	42
<i>Tabuľka 6 Ako hodnotíte prípravu profesionálnych rodičov?</i>	43
<i>Tabuľka 7 Boli ste v rámci prípravy dostatočne pripravovaný na odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny?</i>	44
<i>Tabuľka 8 Aké informácie by ste očakávali pri príprave na profesionálne rodičovstvo?</i>	45
<i>Tabuľka 9 Koľko detí odišlo z vašej profesionálnej rodiny?</i>	46
<i>Tabuľka 10 Ako ste sa vyrovnávali s odchodom dieťaťa?</i>	48
<i>Tabuľka 11 Ako dlho ste sa vyrovnávali z odchodom prvého dieťaťa?</i>	49
<i>Tabuľka 12 Ako dlho ste sa vyrovnávali s odchodom posledného (prvého) dieťaťa?</i>	50
<i>Tabuľka 13 Je dôležité aby sa na odchod dieťaťa pripravila celá rodina?</i>	51
<i>Tabuľka 14 Kto vám najviac pomohol vyrovať sa z odchodom dieťaťa?</i>	52
<i>Tabuľka 15 Ako reagovala vaša širšia rodina na odchod dieťaťa z vašej rodiny?</i>	53
<i>Tabuľka 16 Podľa vás, odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny má byť</i>	54

<i>Tabuľka 17 Čo preferujete pri príprave vášho dieťaťa na odchod z vašej profesionálnej rodiny? .....</i>	<i>55</i>
<i>Tabuľka 18 Ako preživalo posledné dieťa odchod z profesionálnej rodiny? .....</i>	<i>56</i>
<i>Tabuľka 19 Podľa vás, po akom čase by profesionálna rodina po odchode dieťaťa mala prijať ďalšie dieťa? .....</i>	<i>57</i>
<i>Tabuľka 20 Poznamenal odchod dieťaťa váš postoj k novému dieťaťu? .....</i>	<i>58</i>
<i>Tabuľka 21 .....</i>	<i>61</i>
<i>Tabuľka 22 .....</i>	<i>62</i>
<i>Tabuľka 23 .....</i>	<i>63</i>

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha PI : Dotazník

Príloha P I: Dotazník

DOTAZNÍK

Vážení profesionálni rodičia, som študentkou 2 ročníka magisterského štúdia, v odbore Sociálna pedagogika, obraciam sa na Vás s prosbou o vyplnenie dotazníka. Údaje v tomto dotazníku sú anonymné a budú použité iba pre účely mojej diplomovej práce Sociálno-pedagogické aspekty problematiky odchodu detí z profesionálnej rodiny.

1. Pohlavie

- a) žena
- b) muž

2. Vek

- a) do 30 rokov
- b) 31 – 40 rokov
- c) 41 – 50 rokov
- d) 50 a viac rokov

3. Ako dlho vykonávate prácu profesionálneho rodiča?

- a) jeden rok
- b) dva roky
- c) tri roky
- d) iné

4. Koľko máte v súčasnosti detí?

- a) jedno
- b) dve
- c) tri
- d) iné

5. Kde ste absolvovali prípravu profesionálneho rodiča?

- a) OZ Návrat
- b) OZ Úsmev ako dar
- c) ÚPSVaR
- d) iné .....

6. Ako hodnotíte prípravu profesionálnych rodičov?

- a) dostatočná, dostali sme všetky potrebné informácie

- b) nedostatočná v sociálno-psychologickej oblasti
- c) nedostatočná v ekonomicko-administratívnej oblasti
- d) nedostatočná v legislatívnej oblasti
- e) nedostatočná v pracovno-právnej oblasti
- f) iné .....

7. Boli ste v rámci prípravy dostatočne pripravovaní na odchod dieťaťa z profesionálnej rodiny?

- a) áno
- b) iba čiastočne
- c) nedostatočne
- d) neviem

8. Aké informácie by ste očakávali pri príprave na profesionálne rodičovstvo?

- a) sociálno-psychologickej oblasti
- b) ekonomicko-administratívnej oblasti
- c) legislatívnej oblasti
- d) pracovno-právnej oblasti
- e) iné

9. Koľko detí odišlo z vašej rodiny?

- a) jedno dieťa
- b) dve deti
- c) tri deti
- d) iné .....

10. Ako ste sa vyrovnávali s odchodom dieťaťa?

- a) s partnerom sme sa o tom rozprávali
- b) každý sám
- c) iné .....

11. Ako dlho ste sa vyrovnávali s odchodom prvého dieťaťa?

- a) jeden mesiac
- b) dva mesiace
- c) šesť mesiacov
- d) viac ako šesť mesiacov
- e) úplne sme sa nevyrovnali
- f) iné .....

12. Ako dlho ste sa vyrovnávali s odchodom posledného (prvého) dieťaťa?

- a) jeden mesiac
- b) dva mesiace
- c) šesť mesiacov
- d) viac ako šesť mesiacov
- e) úplne sme sa nevyrovnali
- f) iné .....

13. Je dôležité, aby sa na odchod dieťaťa pripravila celá rodina?

- a) úplne súhlasím
- b) čiastočne súhlasím
- c) nesúhlasím
- d) neviem

14. Kto vám najviac pomohol vyrovnať sa s odchodom dieťaťa?

- a) partner//ka
- b) širšia rodina
- c) kolegyňa/kolega
- d) odborník
- e) iné .....

15. Zaujímala sa vaša širšia rodina o vaše pocity pri odchode dieťaťa zvereného do vašej starostlivosti?

- a) zaujímajú sa ako sa cítite
- b) čiastočne sa zaujímajú o vaše pocity
- c) vôbec sa nezaujímajú o vaše pocity
- d) neviem .....

16. Podľa vás, odchod z profesionálnej rodiny má byť

- a) rýchly bez predošlej prípravy
- b) pomaly by sa malo dieťa stretávať s budúcimi rodičmi
- c) je to individuálne, každé dieťa je iné
- d) neviem

17. Čo preferujete pri príprave vášho dieťaťa na odchod z vašej profesionálnej rodiny?

- a) prispôsobujeme rozhovor o odchode s ohľadom na vek dieťaťa
- b) pri príchode dieťa vedelo, že je u nás len dočasne
- c) interakciami s budúcimi rodičmi
- d) iné .....

18. Ako prežívalo posledné dieťa odchod z profesionálnej rodiny?

- a) pri odchode plakalo, aj keď už poznalo nových rodičov
- b) dieťa malo problémy so včlenením do novej rodiny
- c) zvyklo si pomerne rýchlo
- d) zvyklo si po dlhšej dobe
- e) nezvyklo si

19. podľa vás, po akom čase by profesionálna rodina po odchode dieťaťa mala prijať ďalšie dieťa?

- a) hneď po odchode dieťaťa
- b) po týždni
- c) po mesiaci
- d) do dvoch mesiacov
- e) iné .....

20. poznamenal odchod dieťaťa váš postoj k novému dieťaťu?

- a) úplne súhlasím
- b) čiastočne súhlasím
- c) nesúhlasím
- d) neviem

Ďakujem za ochotu, pomoc, Váš čas pri vyplňaní dotazníka.

Daniela Rožteková – študentka Univerzity Tomáše Bati v Zlíne